

รายงานเฝ้าระวัง การตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

TEENAGE PREGNANCY SURVEILLANCE REPORT,
THAILAND 2021

รายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

Teenage Pregnancy Surveillance Report, 2021

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย

Bureau of Reproductive Health, Department of Health

รายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

Teenage Pregnancy Surveillance Report, 2021

ที่ปรึกษา	นายแพทย์พิระยุทธ สานุกุล	นายแพทย์ประวิช ชวลาศัย
	นายแพทย์มนัส รามเกียรติศักดิ์	นายสมสุข โสภวานิตย์
บรรณาธิการ	นางปิยะรัตน์ เอี่ยมคง	นายรัชฉันท พันตรา
	นางสาวกมลชนก คชฤทธิ์	
จัดทำต้นฉบับ	นางสาวกมลชนก คชฤทธิ์	นางสาวนุชนาฏ ชิตตะคุ
ผลิตและเผยแพร่	สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	
	ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000	

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นประเทศไทย พ.ศ. 2564 เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อธิบายลักษณะพื้นฐานของแม่วัยรุ่นทางด้านสังคมและผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น กลุ่มเป้าหมายคือ หญิงสัญชาติไทยที่มารับบริการตรวจหลังคลอด ตั้งแต่ 1 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี ในโรงพยาบาลทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อายุเมื่อคลอดต่ำกว่า 20 ปี ใน 25 จังหวัด 60 สถานบริการ ในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2564 พบว่า

แม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอดที่ยินยอมตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจทั้งหมด จำนวน 287 ราย มีอายุเฉลี่ย 17 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.0 และมีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 90.1 โดยอยู่กินด้วยกันแบบไม่ได้จดทะเบียนสมรส ร้อยละ 85.9

สถานการณ์การศึกษาและอาชีพของแม่วัยรุ่น พบว่า ก่อนตั้งครรภ์มีสถานะเป็นนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 56.1 แม่วัยรุ่นที่เรียนในระบบการศึกษา ขณะตั้งครรภ์ต้องหยุดเรียนหรือลาออก ร้อยละ 35.6 หลังจากคลอดบุตร ส่วนใหญ่อยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 52.6 และกลับมาเรียนในสถานศึกษาเดิมเพียงร้อยละ 20.3 ส่วนแม่วัยรุ่นกลุ่มที่ก่อนตั้งครรภ์ไม่ได้อยู่ในระหว่างการศึกษานั้นพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ มากที่สุด ร้อยละ 59.7 รองลงมาคือค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 17.7 ซึ่งหลังจากตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ ลดลงเป็น ร้อยละ 57.9 แม่วัยรุ่นไม่มีรายได้ ร้อยละ 26.4 สำหรับกลุ่มที่มีรายได้นั้นมีรายได้จากสามีหรือแฟนชาย ร้อยละ 54.4

สัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้สึกครอบครัวอบอุ่น ร้อยละ 89.1 โดยมีบิดาและมารดาอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 58.5 ส่วนสามีหรือแฟนชายของแม่วัยรุ่น ปัจจุบันยังใช้ชีวิตร่วมกัน ร้อยละ 98.3 โดยสามีหรือแฟนชายเป็นเยาวชนวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 83.1 โดยปัจจุบันยังคงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่อยู่ ร้อยละ 51.4 และ 59.1 ตามลำดับ ส่วนแม่วัยรุ่นเอง พบว่าส่วนใหญ่ ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 62.5 และ 93.3 ตามลำดับ แม่วัยรุ่นมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 82.3 และบุคคลที่แม่วัยรุ่นปรึกษาเมื่อทราบที่ตั้งครรภ์ คือบิดามารดาของตนเอง ร้อยละ 53.7 รองลงมาคือ ปรึกษาสามีหรือแฟนชาย ร้อยละ 45.9 สำหรับบุคคลที่ให้การดูแลในขณะแม่วัยรุ่นตั้งครรภ์เป็นสามีหรือแฟนชาย ร้อยละ 67.6 และบิดามารดาของตนเอง ร้อยละ 61.3

แม่วัยรุ่น ร้อยละ 65.6 ไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์ครั้งนี้ และเมื่อพิจารณาตามอายุ สถานะการศึกษา และศาสนา พบว่าแม่วัยรุ่นในทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์ ร้อยละ 65.6 ส่วนแม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.0 ไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์สูงกว่า เมื่อเทียบกลับกลุ่มที่ไม่ใช่ นักเรียนนักศึกษา และไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์ ส่วนในด้านการนับถือศาสนา พบว่า แม่วัยรุ่นที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์ สำหรับการคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์ แม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ ไม่มีการคุมกำเนิด ร้อยละ 44.2 สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ร้อยละ 47.5 และไม่รู้จักวิธีคุมกำเนิด ร้อยละ 28.8 ส่วนแม่วัยรุ่นที่คุมกำเนิด เป็นการคุมกำเนิดด้วยวิธีชั่วคราว ร้อยละ 97.1 ส่วนยาฝังคุมกำเนิด มีเพียง ร้อยละ 3.0 สำหรับการตั้งครรภ์ครั้งนี้ แม่วัยรุ่นฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์เฉลี่ย 16 สัปดาห์ซึ่งการตั้งครรภ์ครั้งนี้เป็นการตั้งครรภ์ซ้ำ ร้อยละ 9.1 โดยแม่วัยรุ่นมีอายุเฉลี่ยเมื่อตั้งครรภ์ครั้งแรก 17 ปี

แม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการหลังคลอด พบว่าก่อนตั้งครรภ์และหลังตั้งครรภ์อาศัยอยู่กับบิดามารดามากที่สุด ร้อยละ 43.5 และ ร้อยละ 36.8 ตามลำดับ โดยหลังจากคลอดบุตร แม่วัยรุ่นเป็นผู้ดูแลหลักในการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 85.5 โดยมีบิดามารดาของแม่วัยรุ่นเองเป็นผู้ช่วยดูแลบุตร ร้อยละ 48.1 รองลงมาเป็นสามีหรือแฟนชาย ร้อยละ 45.2 แม่วัยรุ่นหลังคลอดมีการคุมกำเนิด ร้อยละ 93.3 โดยส่วนใหญ่ฝังยาคุมกำเนิด ร้อยละ 67.0 และยาฉีดคุมกำเนิด ร้อยละ 20.5 ส่วนในกลุ่มที่ตัดสินใจไม่คุมกำเนิด เหตุผลเนื่องจากแยกทางกับสามีหรือแฟนชายและกังวลเรื่องผลข้างเคียงของวิธีการคุมกำเนิด ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 21.1 ข้อมูลการคลอดและสุขภาพของทารก อายุครรภ์ขณะคลอด 37 สัปดาห์ขึ้นไป ร้อยละ 90.7 โดยคลอดปกติทางช่องคลอด ร้อยละ 80.3 น้ำหนักทารกแรกเกิดอยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ 2,500 กรัมขึ้นไป ร้อยละ 87.0

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังคงมีความสำคัญที่ทุกฝ่ายควรมีมาตรการการดำเนินงานในเชิงรุกเข้าไปในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเร่งรัดผลักดันการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกแห่งในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์หรือแม่วัยรุ่นให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องออกจากระบบการศึกษา รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลสิทธิของวัยรุ่นที่ควรได้รับภายใต้พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ไปยังสถานศึกษาทุกแห่ง ตลอดจนสถานบริการควรมีการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการให้คำปรึกษาหรือการให้บริการคุมกำเนิดแก่วัยรุ่นอย่างเหมาะสม เช่น การใช้เทคโนโลยีด้านการนัดหมายบริการ หรือการให้คำปรึกษาออนไลน์ การปกป้องความลับของวัยรุ่นในการเข้ารับบริการทุกครั้ง เป็นต้น รวมทั้งควรมีระบบกำกับติดตามสถานการณ์เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบาย วางแผนการติดตามประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อลดปัญหาดังกล่าวในอนาคต

คำนำ

กรมอนามัย โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้ตระหนักถึงปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่ส่งผลกระทบในหลาย ๆ มิติ จึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นขึ้น เพื่อศึกษาสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ลักษณะพื้นฐานของแม่วัยรุ่นทางด้านสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อนำผลการศึกษามาใช้กำหนดมาตรการในการลดอุบัติการณ์และกำหนดนโยบายในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่อไป โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในหญิงสัญชาติไทยที่มารับบริการตรวจหลังคลอด ตั้งแต่ 1 เดือน จนถึงไม่เกิน 1 ปี ในโรงพยาบาลทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อายุเมื่อคลอดต่ำกว่า 20 ปี ที่ให้ความยินยอมในการตอบแบบสอบถามในพื้นที่เฝ้าระวังฯ จำนวน 25 จังหวัด

รายงานการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564 ฉบับนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเพื่อศึกษาสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อธิบายลักษณะพื้นฐานของแม่วัยรุ่นทางด้านสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งสำเร็จลุล่วงด้วยดีจากการทำงานอย่างเข้มแข็งของเครือข่ายเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นฯ ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์อนามัยที่ 1 - 12 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน ทั้งหมดที่เข้าร่วม 25 จังหวัด

กรมอนามัย โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการเก็บและบันทึกข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นฯ และหวังว่ารายงานการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564 ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลข่าวสารของการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นไปใช้ในการพัฒนางานสาธารณสุข การวางแผนการติดตามการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาสาธารณสุข หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตที่จะเป็นประโยชน์ กรุณาแจ้งกลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทราบด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง คณะผู้จัดทำยินดีน้อมรับฟังคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากท่านเพื่อการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์

กรมอนามัย

สารบัญ

หน้า

บททสรุปรสำหรับผู้บริหาร	4
คำนำ.....	6
ส่วนที่ 1.....	10
รายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564	10
บทนำ.....	11
วัตถุประสงค์	12
นิยามการเฝ้าระวัง.....	12
ประชากรเฝ้าระวัง.....	12
พื้นที่เฝ้าระวัง.....	13
ระยะเวลาดำเนินการเฝ้าระวัง.....	13
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	13
ส่วนที่ 2.....	14
ผลการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564	14
1. ข้อมูลทั่วไปของแม่วัยรุ่น	15
1.1 สถานะการศึกษาและอาชีพของแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์	18
2. ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง	22
2.1 บุคคลที่แม่วัยรุ่นพักอาศัยอยู่ด้วยและสัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น	22
2.2 บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นที่มีประวัติการตั้งครรภ์	23
2.3 ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น.....	24
2.5 บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลการตั้งครรภ์ครั้งนี้	26
3. ข้อมูลการตั้งครรภ์ และการดำเนินชีวิตหลังคลอดของแม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอด.....	27
3.1 ประวัติการตั้งครรภ์.....	27
3.2 การดำเนินชีวิตหลังคลอด.....	33
3.3 ข้อมูลสุขภาพของมารดาและทารก	34
3.4 การคุมกำเนิดและความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตร	36
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	38
เอกสารอ้างอิง.....	43
ส่วนที่ 3	44
ภาคผนวก.....	44
แบบสอบถาม.....	45

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของแม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอด พ.ศ. 2564	15
ตาราง 2 สถานะการศึกษาและอาชีพก่อนตั้งครรภ์ พ.ศ. 2564	18
ตาราง 3 สถานะการศึกษาขณะตั้งครรภ์และหลังคลอดของแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จำแนกตามระบบการศึกษา พ.ศ. 2564.....	19
ตาราง 4 อาชีพของแม่วัยรุ่นในกลุ่มที่ขณะตั้งครรภ์หยุดเรียน ลาออก และพักการศึกษาชั่วคราว พ.ศ. 2564	21
ตาราง 5 บุคคลที่แม่วัยรุ่นพักอาศัยด้วยในช่วงก่อนตั้งครรภ์และหลังคลอด พ.ศ. 2564	22
ตาราง 6 สัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564	22
ตาราง 7 บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี พ.ศ. 2564.....	23
ตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564.....	24
ตาราง 9 ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ ของแม่วัยรุ่นก่อนการตั้งครรภ์และสามี หรือเพื่อนชาย พ.ศ. 2564	25
ตาราง 10 บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลแม่วัยรุ่นขณะตั้งครรภ์ครั้งนี้ พ.ศ. 2564	26
ตาราง 11 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564	27
ตาราง 12 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น จำแนกตามอายุ สถานะการศึกษา และศาสนา พ.ศ. 2564.....	28
ตาราง 13 การคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2564.....	29
ตาราง 14 ข้อมูลการตั้งครรภ์และการฝากครรภ์ พ.ศ. 2564.....	31
ตาราง 15 ผู้ที่เป็นหลักและผู้ช่วยดูแลบุตรหลังคลอดของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564.....	33
ตาราง 16 ข้อมูลสุขภาพของมารดาและทารก พ.ศ. 2564	34
ตาราง 17 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของแม่วัยรุ่นหลังคลอด พ.ศ. 2564.....	35
ตาราง 18 การคุมกำเนิดของแม่วัยรุ่นหลังคลอด พ.ศ. 2564	36
ตาราง 19 ความมั่นใจและความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง พ.ศ. 2564	37

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูป 1 แม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอดจำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2559 - 2564.....	17
รูป 2 สถานะการศึกษาก่อนตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564.....	18
รูป 3 สถานะการศึกษาระยะตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ในระบบการศึกษาปกติ พ.ศ. 2559 - 2564.....	20
รูป 4 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2559 - 2564.....	28
รูป 5 การคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564.....	30
รูป 6 การคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564.....	30
รูป 7 สาเหตุที่ไม่คุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564.....	31
รูป 8 น้ำหนักทารกแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ 2,500 กรัม พ.ศ. 2559 - 2564	34

ส่วนที่ 1
รายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

คู่มือการเก็บข้อมูล
การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น ณ จุดตรวจหลังคลอดหรือมารับบริการหลังคลอด
(พ.ศ. 2564)

Teenage Pregnancy Surveillance

บทนำ

“วัยรุ่น” หมายถึงกลุ่มอายุ 10 - 19 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีสุขภาพดีกว่าวัยอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นจำนวนหนึ่งกลับต้องเสียชีวิตก่อนวัยอันควรซึ่งมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย ความรุนแรง รวมถึงภาวะแทรกซ้อนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับสตรีวัยรุ่น ซึ่งประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และพยายามหาวิธีแก้ไขการตั้งครรภ์ที่ไม่ตั้งใจ (Unintended pregnancy)⁽¹⁾ ซึ่งในปัจจุบันการตั้งครรภ์ในสตรีวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น⁽²⁾

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ทั่วโลกให้ความสำคัญและตื่นตัวที่จะหามาตรการป้องกันและแก้ไขการวัดอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งรวมถึงการตั้งครรภ์ที่สิ้นสุดลงการคลอดมีชีวิต (Live birth) การคลอดไร้ชีพ (Stillbirth) การทำแท้ง (Induced abortion) และการแท้งเอง (Miscarriage) เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติในหลายประเทศ องค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ และองค์การอนามัยโลก จึงได้ใช้อัตราการคลอด ในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปี (Adolescent Birth Rate) ในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแทนอัตราการตั้งครรภ์⁽³⁾ ข้อมูลล่าสุดจาก World Health Statistics 2018 องค์การสหประชาชาติได้ทำการรวบรวมและบันทึกข้อมูลอัตราการคลอดในวัยรุ่น 15 - 19 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2559 โดยประเทศไทยเฉลี่ยอยู่ที่ 51.0 คนต่อประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี 1,000 คน อย่างไรก็ตามอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละภูมิภาคของโลก โดยทวีปแอฟริกาเฉลี่ยสูงถึง 99.1 คนต่อประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี 1,000 คน ในขณะที่ทวีปยุโรปมีค่าเฉลี่ยต่ำเพียง 16.6 คนต่อประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี 1,000 คน เท่านั้น และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอัตรา 33 ต่อประชากรหญิงอายุเดียวกัน 1,000 คน⁽⁴⁾

ในขณะที่ภาพรวมการเกิดของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง แต่การคลอดที่เกิดจากผู้หญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีกลับเพิ่มขึ้น⁽⁵⁾ จากรายงานสถิติสาธารณสุขไทยประจำปีพบว่า อัตราการคลอดของมารดาอายุ 15 - 19 ปี ณ พ.ศ. 2543 เท่ากับ 31.1 คนต่อประชากรหญิงอายุเดียวกัน 1,000 คน และเพิ่มขึ้นสูงถึง 53.8 คน ในปี พ.ศ. 2555⁽²⁾ เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขการคลอดของวัยรุ่นในกลุ่มประเทศใกล้เคียง นับว่าน่าตกใจ ที่ประเทศไทย มีอัตราการคลอดของวัยรุ่นหญิงอายุ 15 - 19 ปี อยู่ในระดับสูง ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน สิงคโปร์มีเพียง 1 - 9 คนต่อประชากรหญิงอายุเดียวกัน 1,000 คน อัตราการคลอดในวัยรุ่นของประเทศไทยยังคงจัดอยู่ในกลุ่มประเทศ พัฒนาน้อย (Less developed regions) ใกล้เคียงกับประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา ติมอร์ และหลายประเทศในยุโรป นับว่าอัตราการคลอดในวัยรุ่นของไทยสูงกว่าของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ 14 คนต่อประชากรหญิงอายุเดียวกัน 1,000 คน⁽⁴⁾

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกันหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลของการใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติด การไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง แรงกดดันจากเพื่อนที่เคยมีเพศสัมพันธ์มาก่อนการถูกล่วงละเมิดทางเพศรวมถึงการข่มขืน ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ และความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญคือ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เพราะถ้าหากวัยรุ่นกลุ่มนี้

มีการตั้งครรภ์ปัญหาที่พบตามมาคือ ต้องหยุดหรือออกจากการศึกษา ส่งผลกระทบให้ประเทศขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ เกิดปัญหาบุตรที่ไม่ต้องการ และนำไปสู่การลักลอบทำแท้งมากขึ้น เสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอชไอวี เป็นภาระทางเศรษฐกิจ เรื่องการรักษาพยาบาลขณะตั้งครรภ์ การคลอดบุตร และการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากไม่มีงานทำ⁽³⁾ การตั้งครรภ์และการคลอดในวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อทุกมิติของชีวิตเด็กและครอบครัว และยังส่งผลกระทบข้ามรุ่นสู่ลูก ที่เกิดมา (Intergenerational Impact) ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนว่าบุตรสาวของแม่วัยรุ่น มีโอกาสตั้งครรภ์และ กลายเป็นแม่วัยรุ่นสูงถึงร้อยละ 33 สำหรับบุตรสาวที่เกิดจากแม่อายุต่ำกว่า 18 ปี และร้อยละ 17 สำหรับบุตรสาวที่ เกิดจากแม่อายุ 18 – 19 ปี เปรียบเทียบกับกรณีบุตรสาวที่เกิดจากแม่อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีโอกาสตั้งครรภ์และ กลายเป็นแม่วัยรุ่นเพียง ร้อยละ 11⁽⁶⁾

กรมอนามัย โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ ตระหนักถึงปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่ส่งผลกระทบ ในหลาย ๆ มิติ จึงได้ดำเนินการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นขึ้น เพื่อศึกษาสถานการณ์การตั้งครรภ์ ในวัยรุ่น ลักษณะพื้นฐานของแม่วัยรุ่นทางด้านสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบ ของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อนำผลการศึกษามาใช้กำหนดมาตรการในการลดอุบัติการณ์และกำหนดนโยบาย ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
2. เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของแม่วัยรุ่นทางด้านสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

นิยามการเฝ้าระวัง

อาสาสมัคร หมายถึง หญิงที่มารับบริการตรวจหลังคลอด ตั้งแต่ 1 เดือน จนถึงไม่เกิน 1 ปี ในโรงพยาบาลทั้งใน และนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อายุเมื่อคลอดต่ำกว่า 20 ปี และยินยอมโดยการสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และตอบแบบสอบถาม

อายุเมื่อคลอดต่ำกว่า 20 ปี หมายถึง อายุเมื่อคลอดไม่เกิน 19 ปี 11 เดือน 29 วัน

สถานบริการสาธารณสุขในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง โรงพยาบาลมหาราช โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในสังกัดกรมอนามัย

สถานบริการสาธารณสุขนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง โรงพยาบาลนอกเหนือจากโรงพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่กล่าวมา

เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูล หมายถึง พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข หรือผู้รับผิดชอบงานหลังคลอด ที่ผ่าน การอบรมการเก็บข้อมูลจากโครงการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น

ประชากรเฝ้าระวัง

การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (Inclusion criteria)

หญิงที่มารับบริการตรวจหลังคลอด ในโรงพยาบาลทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเดือน เมษายน – พฤษภาคม (1 เมษายน – 31 พฤษภาคม) ที่อายุเมื่อคลอดต่ำกว่า 20 ปี และยินยอมโดยการสมัครใจ เข้าร่วมโครงการและตอบแบบสอบถาม และมารับบริการ ณ จุดตรวจหลังคลอด ตั้งแต่ 1 เดือน จนถึงไม่เกิน 1 ปี

การแยกอาสาสมัครออกจากโครงการ (Exclusion criteria)

1. สติไม่ดี
2. เป็นไข้หรือไม่สามารถสื่อสารได้

การให้เลิกจากการศึกษา (Discontinuation criteria)

อาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการและให้ความยินยอมในการตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ต่อมาภายหลังในระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูล หากอาสาสมัครคนใดที่มีความคับข้องใจ ลำบากใจที่จะตอบข้อมูลในแบบสอบถาม หรือมีความต้องการที่จะออกจากโครงการไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น อาสาสมัครสามารถออกจากโครงการได้ และจะไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นต่ออาสาสมัคร หรือหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูลแล้วอาสาสมัครมีความต้องการที่จะออกจากโครงการไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้นอาสาสมัครสามารถแสดงความจำนงต่อผู้เก็บข้อมูล โดยผู้เก็บข้อมูลยินยอมให้อาสาสมัครออกจากโครงการและจะไม่ใช้ข้อมูลจากอาสาสมัครดังกล่าวในการวิเคราะห์และแปลผลแต่อย่างใด

พื้นที่เฝ้าระวัง

การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และคัดเลือกจังหวัดที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการเฝ้าระวัง

ดำเนินการเก็บข้อมูลในหญิงตั้งครรภ์ตามรายละเอียดการคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการที่มารับบริการฝากครรภ์ ในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม ของทุกปี (วันที่ 1 เมษายน – 31 พฤษภาคม)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม “โครงการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น”

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พัฒนาจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือรายงานสถานการณ์แม่วัยรุ่น และข้อคำถามถึงสถานการณ์การตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น และได้ทดลองใช้แบบสอบถามในโรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 5 แห่ง และปรับปรุงแบบสอบถามให้สามารถใช้ได้ง่ายและผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามมากขึ้น

แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน และข้อมูลจากแฟ้มประวัติ 1 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของแม่วัยรุ่น บุคคลในครอบครัว ข้อมูลก่อนการตั้งครรภ์ การดูแลระหว่างตั้งครรภ์และคลอด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการคลอด และการดำเนินชีวิตหลังคลอด

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูลเฝ้าระวังฯ รูปแบบ web databases

ส่วนที่ 2
ผลการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

1. ข้อมูลทั่วไปของแม่วัยรุ่น

ในปี พ.ศ. 2564 สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นที่มารับบริการหลังคลอดในสถานบริการ จำนวน 60 แห่ง ใน 25 จังหวัด โดยแม่วัยรุ่นสัญชาติไทยที่มารับบริการตรวจหลังคลอดและยินยอมให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 287 ราย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15 - 19 ปี ร้อยละ 96.9 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.0 และมีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 90.1 ในจำนวนนี้ไม่ได้จดทะเบียนมากถึงร้อยละ 85.9 สำหรับรายได้ของแม่วัยรุ่น พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 28.6 โดยแหล่งที่มาของรายได้ ได้แก่ ได้รับจากสามีหรือแฟนชาย ร้อยละ 54.4 รองลงมา คือ จากการทำงานด้วยตนเอง และจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง ร้อยละ 30.6 และร้อยละ 25.2 ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของแม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอด พ.ศ. 2564

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)	n = 287	
< 15	9	3.1
13	1	0.3
14	8	2.8
15 - 19	278	96.9
15	13	4.5
16	52	18.1
17	63	22.0
18	65	22.7
19	85	29.6
$\bar{X} \pm S.D.$	17. 5 $\pm$ 1.37	
Min, Max	13, 19	
ศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
	n = 287	
พุทธ	267	93.0
อิสลาม	17	5.9
คริสต์	3	1.1

ตาราง 1 (ต่อ)

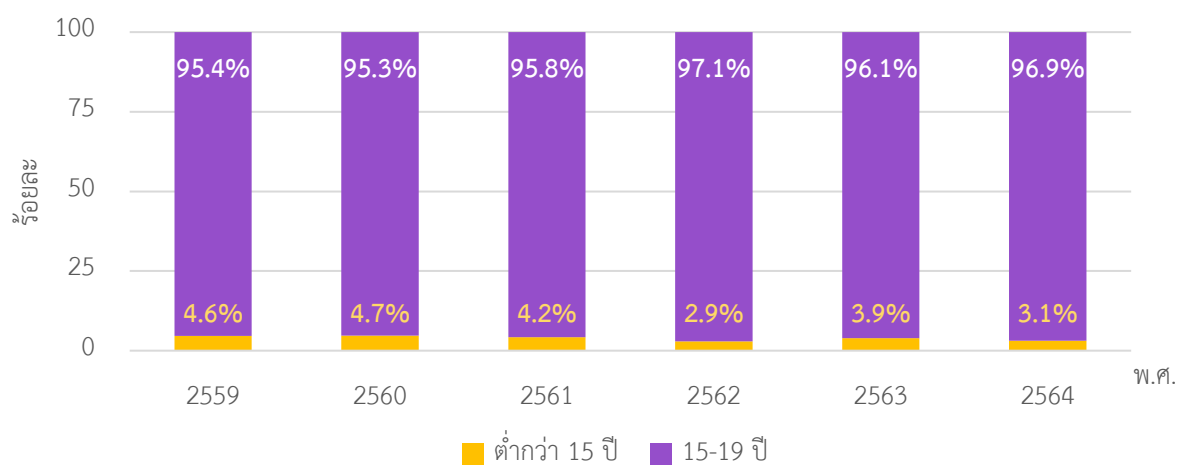
ข้อมูลทั่วไป (ต่อ)	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส	n = 283	
คู่ (ปัจจุบันอยู่กันด้วยกัน)	255	90.1
ไม่ได้จดทะเบียนสมรส	243	85.9
จดทะเบียนสมรส	12	4.2
หย่า/เลิกกัน	15	5.3
โสด	13	4.6
หม้าย	0	0
รายได้แม่วัยรุ่น (บาท)	n = 280	
ไม่มี	74	26.4
มีรายได้	206	73.6
< 1,500	14	5.0
1,500 - 3,000	48	17.1
3,001 - 5,000	38	13.6
5,001 - 10,000	80	28.6
10,001 - 15,000	15	5.4
> 15,000	11	3.9
แหล่งที่มาของรายได้	n = 206	
จากสามี/เพื่อนชาย	112	54.4
จากการทำงาน	63	30.6
จากพ่อแม่/ผู้ปกครองของตนเอง	52	25.2
จากพ่อแม่/ผู้ปกครองของสามี/เพื่อนชาย	0	0
อื่น ๆ	4 ⁽¹⁾	1.9

หมายเหตุ: แหล่งที่มาของรายได้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(1) ญาติของตนเอง 2 ราย, พ่อแม่ของสามี 1 ราย และเงินอุดหนุนบุตร 1 ราย

จากข้อมูลเฝ้าระวังแม่วัยรุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2564 พบว่าแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี (รูป 1)

รูป 1 สัดส่วนแม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอดจำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2559 - 2564

1.1 สถานะการศึกษาและอาชีพของแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์

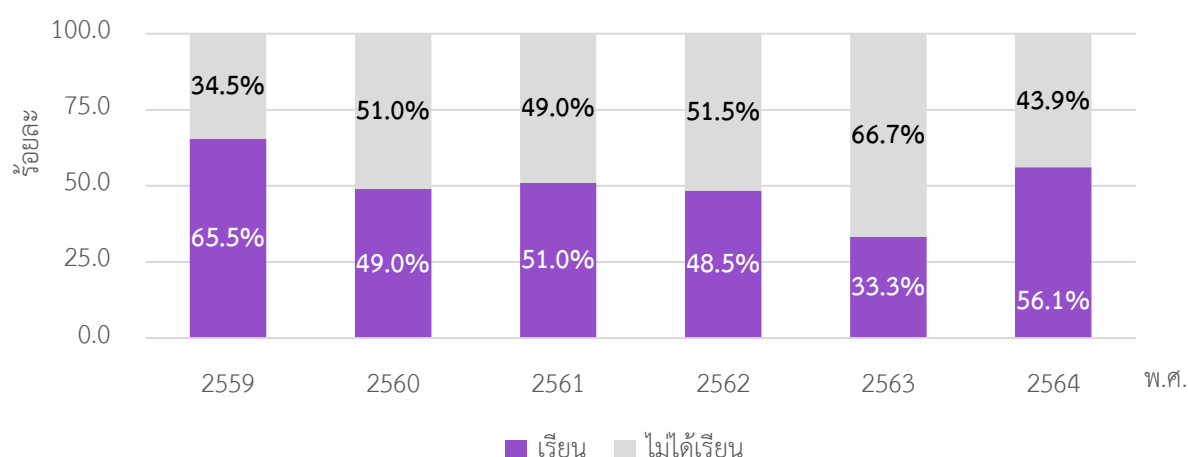
ก่อนตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ร้อยละ 56.1 โดยส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระบบการศึกษา ร้อยละ 83.9 สำหรับแม่วัยรุ่นที่ไม่ได้เรียน พบว่า ไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ มากที่สุด ร้อยละ 44.4 รองลงมาคือ รับจ้างรายวัน ร้อยละ 25.4 (ตาราง 2)

ตาราง 2 สถานะการศึกษาและอาชีพก่อนตั้งครรภ์ พ.ศ. 2564

สถานะการศึกษาและอาชีพก่อนตั้งครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
	n = 287	
เรียน (ระบบการเรียน)	161	56.1
นักเรียน/นักศึกษา ในระบบ	135	83.9
นักเรียน/นักศึกษา นอกระบบ	26	16.1
ไม่ได้เรียน (อาชีพก่อนตั้งครรภ์)	126	43.9
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	56	44.4
รับจ้างรายวัน	32	25.4
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	11	8.7
เกษตรกร	10	7.9
ว่างงาน (อยู่ระหว่างหางาน)	9	7.1
ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/ หน่วยงานเอกชน)	8	6.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ	0	0

จากข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2564 พบว่าแม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษามีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 65.5 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 56.1 ในปี พ.ศ. 2564 อย่างไรก็ตาม สัดส่วนแม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาในปี 2564 เพิ่มขึ้นจากปี 2563 มากถึงร้อยละ 68.5 (รูป 2)

รูป 2 สัดส่วนสถานะการศึกษาของแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564

แม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ที่เรียนในระบบการศึกษา พบว่าขณะตั้งครรภ์ต้องหยุดเรียนหรือลาออกมากที่สุด ร้อยละ 35.6 ส่วนที่ยังเรียนในสถานศึกษาเดิมมีร้อยละ 33.3 สำหรับสถานะการศึกษาหลังคลอดบุตร พบว่าแม่วัยรุ่นอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตรมากที่สุด ร้อยละ 52.6 ส่วนแม่วัยรุ่นที่กลับไปเรียนในสถานศึกษาเดิมมีเพียงร้อยละ 20.3 (ตาราง 3)

แม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ที่เรียนนอกระบบการศึกษา พบว่าขณะตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ยังคงเรียนนอกระบบการศึกษา ร้อยละ 92.3 รองลงมาคือหยุดเรียน/ลาออก และพักการศึกษาชั่วคราว ร้อยละ 3.8 สำหรับสถานะการศึกษาหลังคลอดบุตรในกลุ่มนี้ พบว่าส่วนใหญ่ยังคงเรียนนอกระบบการศึกษา ร้อยละ 52.0 รองลงมาอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตรร้อยละ 40.0 (ตาราง 3)

ตาราง 3 สถานะการศึกษาขณะตั้งครรภ์และหลังคลอดของแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จำแนกตามระบบการศึกษา พ.ศ. 2564

สถานศึกษา	เรียนในระบบ		เรียนนอกระบบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขณะตั้งครรภ์	n = 135		n = 26	
ยังเรียนในสถานศึกษาเดิม	45	33.3		
ย้ายสถานศึกษา	2 ⁽¹⁾	1.5		
เรียนนอกระบบการศึกษา	5	3.7	24	92.3
พักการศึกษาชั่วคราว	13	9.6	1	3.8
หยุดเรียน/ลาออก	48	35.6	1	3.8
จบการศึกษา (ไม่ศึกษาต่อ)	20	14.8		
อื่น ๆ	2 ⁽²⁾	1.5		
หลังคลอด	n = 133		n = 25	
ยังเรียนในสถานศึกษาเดิม	27	20.3		
ย้ายสถานศึกษา	1 ⁽³⁾	0.8		
เรียนนอกระบบการศึกษา	18	13.5	13	52.0
อยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร	70	52.6	10	40.0
ทำงาน	17 ⁽⁴⁾	12.8	2 ⁽⁵⁾	8.0

หมายเหตุ: (1) ย้ายสถานศึกษา 2 ราย (เนื่องจากตั้งครรภ์จึงย้าย 1 ราย และ ไปเรียนต่อ กศน. 1 ราย)

(2) จบ ม.6 จะศึกษาต่อ กศน. 1 ราย และ ระหว่างการเรียน ม.3 (ไม่ได้เรียนต่อ) 1 ราย

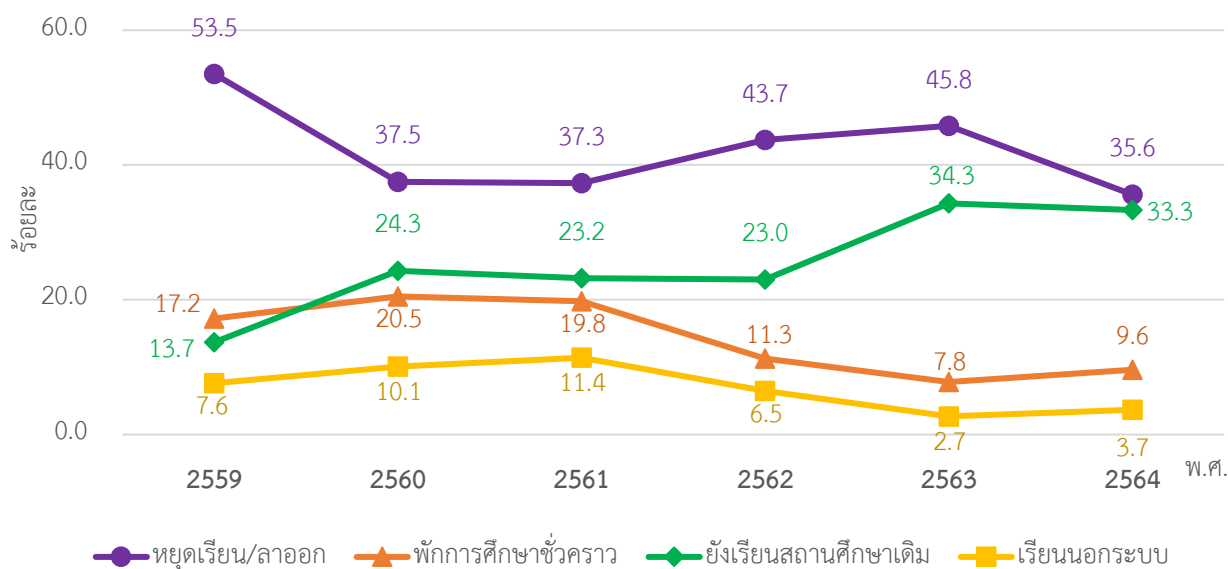
(3) ย้ายสถานศึกษา 1 ราย เนื่องจากไม่อนุญาตให้คนที่ตั้งครรภ์เรียน

(4) การไฟฟ้า 1 ราย เกษตรกร 1 ราย ค้าขายออนไลน์ 2 ราย ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 7 ราย รับจ้างทั่วไป 5 ราย ลูกจ้างโรงงาน 1 ราย

(5) พนักงานเสิร์ฟอาหาร 1 ราย และรับจ้างทั่วไป 1 ราย

จากข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2564 พบว่าแม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาหลังจากตั้งครรภ์ ยังได้เรียนต่อในสถานศึกษาเดิมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.7 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 33.3 ในปี พ.ศ. 2564 (รูป 3)

รูป 3 สัดส่วนสถานะการศึกษาขณะตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาในระบบการศึกษาปกติ พ.ศ. 2559 - 2564

หมายเหตุ: ปี พ.ศ. 2559 – 2561 เป็นแม่วัยรุ่นที่มาฝากครรภ์และมาตรวจหลังคลอด

แม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ที่มีสถานะเป็นนักเรียนนักศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา ขณะตั้งครรภ์หยุดเรียน ลาออก และพักการศึกษาชั่วคราว จำนวน 62 ราย ระบุว่าปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ หรือเป็นแม่บ้านมากที่สุด ร้อยละ 59.7 รองลงมาค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 17.7 (ตาราง 4)

แม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ที่ไม่ได้เรียน จำนวน 126 ราย ระบุว่าปัจจุบันยังไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ หรือเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 57.9 รองลงมาคือว่างงานอยู่ระหว่างหางานร้อยละ 11.9 (ตาราง 4)

ตาราง 4 อาชีพของแม่วัยรุ่นในกลุ่มที่ขณะตั้งครรภ์หยุดเรียน ลาออก และพักการศึกษาชั่วคราว พ.ศ. 2564

อาชีพปัจจุบันของแม่วัยรุ่นขณะตั้งครรภ์ หยุดเรียน ลาออก และพักการศึกษาชั่วคราว	จำนวน	ร้อยละ
	n = 62	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน	37	59.7
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	11	17.7
ว่างงาน (อยู่ระหว่างหางาน)	6	9.7
รับจ้างรายวัน	4	6.5
นักเรียน/นักศึกษา	3	4.8
เกษตรกร	1	1.6
อาชีพปัจจุบันของแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ไม่ได้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
	n = 126	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน	73	57.9
ว่างงาน (อยู่ระหว่างหางาน)	15	11.9
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	14	11.1
รับจ้างรายวัน	12	9.5
เกษตรกร	5	4.0
ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน)	4	3.2
นักเรียน/นักศึกษา	3	2.4

2. ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.1 บุคคลที่แม่วัยรุ่นพักอาศัยอยู่ด้วยและสัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น

แม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอดทั้งหมด จำนวน 287 ราย มีจำนวน 285 ราย ที่ระบุลักษณะการอยู่อาศัยก่อนตั้งครรภ์และหลังคลอด พบว่าก่อนตั้งครรภ์และหลังคลอดแม่วัยรุ่นอาศัยอยู่กับบิดามารดาของตนเองมากที่สุด ร้อยละ 43.5 และร้อยละ 36.8 ตามลำดับ (ตาราง 5)

ตาราง 5 บุคคลที่แม่วัยรุ่นพักอาศัยด้วยในช่วงก่อนตั้งครรภ์และหลังคลอด พ.ศ. 2564

บุคคลที่แม่วัยรุ่นพักอาศัยด้วย	ก่อนตั้งครรภ์		หลังคลอด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	n = 285		n = 285	
บิดาและมารดาของตนเอง	124	43.5	105	36.8
ครอบครัวของคู่รัก/สามี	42	14.7	77	27.0
คู่รัก/สามี	52	18.2	62	21.8
ญาติพี่น้อง	34	11.9	23	8.1
มารดา	24	8.4	15	5.3
บิดา	7	2.5	1	0.4
อยู่ตามลำพัง	1	0.4	1	0.4
เพื่อน	1	0.4	1	0.1

แม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอดทั้งหมด จำนวน 287 ราย มีจำนวน 284 ราย ที่ระบุสถานภาพของบิดาและมารดา พบว่าบิดามารดาของแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่อยู่ร่วมกัน ร้อยละ 58.5 และระบุว่าครอบครัวมีความอบอุ่น ร้อยละ 89.1 (ตาราง 6)

ตาราง 6 สัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

สัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพบิดาและมารดาของแม่วัยรุ่นในปัจจุบัน	n = 284	
บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	166	58.5
บิดามารดาแยกกันอยู่	54	19.0
หย่าร้าง	42	14.8
บิดาเสียชีวิต	16	5.6
มารดาเสียชีวิต	6	2.1
ความรู้สึกรอบอุ่นในครอบครัวของแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์	n = 274	
อบอุ่น	244	89.1
ไม่อบอุ่น	30	10.9

2.2 บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นที่มีประวัติการตั้งครรภ์

แม่วัยรุ่นมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 82.3 และมารดาของแม่วัยรุ่นมีบุตรคนแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 39.4 โดยมารดาของแม่วัยรุ่นมีบุตรคนแรกเมื่ออายุน้อยที่สุดคือ 14 ปี (ตาราง 7)

ตาราง 7 บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี พ.ศ. 2564

บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี	จำนวน	ร้อยละ
มารดาของแม่วัยรุ่น	n = 175	
มี	69	39.4
ไม่มี	106	60.6
เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน	n = 282	
มี	232	82.3
ไม่มี	50	17.7
ญาติพี่น้อง	n = 278	
มี	135	48.6
ไม่มี	143	51.4
อายุมารดาของแม่วัยรุ่นเมื่อมีบุตรคนแรก (ปี)	n = 175	
< 20	69	39.4
14	3	1.7
15	4	2.3
16	9	5.1
17	9	5.1
18	27	15.4
19	17	9.7
≥ 20	106	60.6

2.3 ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น

ความสัมพันธ์ปัจจุบันของแม่วัยรุ่นกับสามีหรือเพื่อนชาย (พ่อของเด็ก) พบว่า ปัจจุบันยังใช้ชีวิตร่วมกัน ร้อยละ 98.3 และแม่วัยรุ่นที่ทราบอายุ ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชาย ระบุว่าส่วนใหญ่มีอายุ 15 - 24 ปี ร้อยละ 83.1 ประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน ร้อยละ 42.7 และมีรายได้อยู่ในระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 44.4 (ตาราง 8)

ตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น	แม่วัยรุ่นทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ
ความสัมพันธ์ในปัจจุบันกับสามีหรือเพื่อนชาย (พ่อของเด็ก)	n = 240	
อยู่ด้วยกัน (ใช้ชีวิตร่วมกัน)	236	98.3
แยกทางกัน	4	1.7
อายุสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น	n = 272	
ไม่ทราบ	12	4.4
ทราบ	260	95.6
< 15 ปี	0	0
15 - 19 ปี	99	38.1
20 - 24 ปี	117	45.0
25 - 44 ปี	43	16.5
45 ปี ขึ้นไป	1	0.4
Min, Max	15, 47	
อาชีพหลักของสามีหรือเพื่อนชายในปัจจุบัน	n = 259	
ไม่ทราบ	13	5.0
ทราบ	246	95.0
รับจ้างรายวัน	105	42.7
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	30	12.2
ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน)	33	13.4
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	13	5.3
เกษตรกร	19	7.7
นักเรียน/นักศึกษา	23	9.3
ว่างงาน (อยู่ระหว่างหางาน)	8	3.3
เรียนนอกระบบการศึกษาปกติ	4	1.6
รับราชการ/พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ	5	2.0
อื่นๆ	6 ⁽¹⁾	2.4

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น	แม่วัยรุ่นทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือนของสามีหรือเพื่อนชาย (บาท/เดือน)	n = 277	
ไม่ทราบ	38	13.7
ทราบ	239	86.3
ไม่มีรายได้	37	15.5
< 1,500	1	0.4
1,500 - 3,000	13	5.4
3,001 - 5,000	40	16.7
5,001 - 10,000	106	44.4
10,001 - 15,000	29	12.1
> 15,000	13	5.4

หมายเหตุ: (1) ทหารเกณฑ์ 4 ราย และทำประมง 2 ราย

2.4 ประวัติการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ และการสูบบุหรี่ของแม่วัยรุ่นและสามีหรือเพื่อนชาย

แม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ไม่เคยตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ และไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 62.5 และ 93.3 ตามลำดับ ส่วนสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ และไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 36.8 และ 34.1 ตามลำดับ (ตาราง 9)

ตาราง 9 ประวัติการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ ของแม่วัยรุ่นก่อนการตั้งครรภ์และสามีหรือเพื่อนชาย พ.ศ. 2564

ประวัติการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของแม่วัยรุ่นก่อนการตั้งครรภ์	n = 283	
ไม่เคยตี	177	62.5
เคยและเลิกแล้ว > 1 ปี	24	8.5
เคยและเลิกแล้ว ≤ 1 ปี	78	27.6
เคยและปัจจุบันยังตีอยู่	4	1.4
ประวัติการสูบบุหรี่ของแม่วัยรุ่นก่อนการตั้งครรภ์	n = 285	
ไม่เคยสูบเลย	266	93.3
เคยและเลิกแล้ว > 1 ปี	4	1.4
เคยและเลิกแล้ว ≤ 1 ปี	13	4.6
เคยและปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่	2	0.7

ตาราง 9 (ต่อ)

ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสามีหรือเพื่อนชาย	n = 280	
ไม่เคยดื่ม	103	36.8
เคยและเลิกแล้ว > 1 ปี	12	4.3
เคยและเลิกแล้ว ≤ 1 ปี	21	7.5
เคยและปัจจุบันยังดื่มอยู่	144	51.4
ประวัติการสูบบุหรี่ของสามีหรือเพื่อนชาย	n = 279	
ไม่เคยสูบเลย	95	34.1
เคยและเลิกแล้ว > 1 ปี	8	2.9
เคยและเลิกแล้ว ≤ 1 ปี	11	3.9
เคยและปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่	165	59.1

2.5 บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลการตั้งครรภ์ครั้งนี้

บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของแม่วัยรุ่น เป็นบุคคลที่แม่วัยรุ่นขอปรึกษามากที่สุด ร้อยละ 53.7 และผู้ให้การดูแลแม่วัยรุ่นขณะตั้งครรภ์ส่วนใหญ่คือสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น ร้อยละ 67.6 รองลงมาคือบิดามารดาของตนเอง ร้อยละ 61.3 (ตาราง 10)

ตาราง 10 บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลแม่วัยรุ่นขณะตั้งครรภ์ครั้งนี้ พ.ศ. 2564

บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลขณะตั้งครรภ์ครั้งนี้	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่ปรึกษาเมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ครั้งนี้*	n = 283	
บิดา/มารดา/ผู้ปกครองของตนเอง	152	53.7
สามี/เพื่อนชาย	130	45.9
บิดา/มารดา/ผู้ปกครองของฝ่ายชาย	75	26.5
เพื่อน	51	18.0
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/เจ้าหน้าที่คลินิกวัยรุ่น	35	12.4
ญาติพี่น้องของตนเอง	14	4.9
ไม่ปรึกษาใคร	22	7.8
ครูอาจารย์	9	3.2
สายด่วนสุขภาพ	2	0.7

ตาราง 10 (ต่อ)

บุคคลที่ปรึกษา และผู้ให้การดูแลในการตั้งครรภ์ครั้งนี้	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ให้การดูแลในขณะตั้งครรภ์ครั้งนี้*	n = 284	
สามี/เพื่อนชาย	192	67.6
บิดามารดาของตนเอง	174	61.3
บิดามารดาของฝ่ายชาย	87	30.6
ญาติพี่น้องของตนเอง	47	16.5
ญาติพี่น้องของฝ่ายชาย	32	11.3
เพื่อน	14	4.9
ดูแลตนเอง	6	2.1

หมายเหตุ *ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3. ข้อมูลการตั้งครรภ์ และการดำเนินชีวิตหลังคลอดของแม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการตรวจหลังคลอด

3.1 ประวัติการตั้งครรภ์

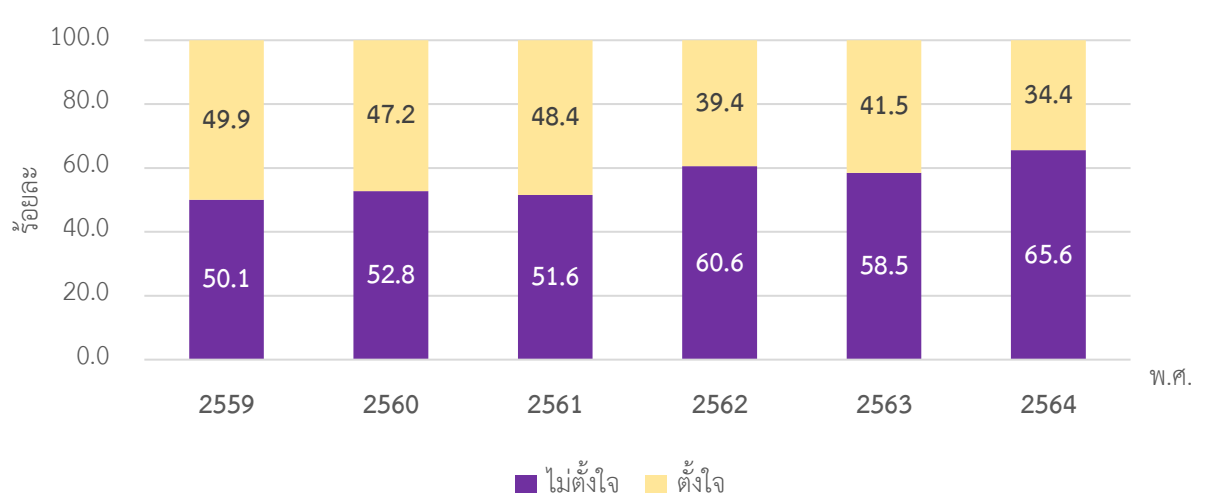
แม่วัยรุ่น ร้อยละ 65.6 ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ครั้งนี้ (ตาราง 11) เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.0 ในกลุ่มอายุ < 15 ปี และกลุ่มอายุ 15 – 17 ปี ส่วนกลุ่มอายุ 18 – 19 ปี ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ ร้อยละ 56.9 สำหรับสถานะการศึกษา พบว่าแม่วัยรุ่นเป็นนักเรียน นักศึกษามีความตั้งใจตั้งครรภ์ ร้อยละ 23.0 และสำหรับแม่วัยรุ่นที่นับถือศาสนาพุทธตั้งใจตั้งครรภ์มากที่สุด ร้อยละ 35.4 แม่วัยรุ่นที่ไม่ใช่นักเรียน นักศึกษามีความตั้งใจตั้งครรภ์ร้อยละ 48.4 ส่วนแม่วัยรุ่นที่ (ตาราง 12)

ตาราง 11 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

ความตั้งใจในการตั้งครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
	n = 276	
ไม่ตั้งใจ	181	65.6
ตั้งใจ	95	34.4

จากข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2564 พบว่าสัดส่วนของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์สูงขึ้นจาก ร้อยละ 50.1 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 65.6 ในปี พ.ศ. 2564 (รูป 4)

รูป 4 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2559 - 2564

ตาราง 12 ความตั้งใจในการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่น จำแนกตามอายุ สถานะการศึกษา และศาสนา พ.ศ. 2564

อายุ สถานะการศึกษา และศาสนา	แม่วัยรุ่นทั้งหมด (คน) n = 276	ตั้งใจ	ไม่ตั้งใจ
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
		n = 95	n = 181
อายุ (ปี)			
< 15	8	2 (25.0)	6 (75.0)
13	1	1 (100.0)	0 (0)
14	7	1 (14.3)	6 (85.7)
15 - 17	124	31 (25.0)	93 (75.0)
15	13	0 (0)	13 (100.0)
16	49	15 (30.6)	34 (69.4)
17	62	16 (25.8)	46 (74.2)
≥ 18	144	62 (43.1)	82 (56.9)
18	60	21 (47.2)	39 (65.0)
19	84	41 (48.8)	43 (51.2)
สถานะการศึกษา	n = 276	n = 95	n = 181
นักเรียน/นักศึกษา	152	35 (23.0)	117 (77.0)
นักเรียน/นักศึกษาในระบบ	128	27 (21.1)	101 (78.9)
นักเรียน/ศึกษานอกระบบ	24	8 (33.3)	16 (66.7)
ไม่ใช่ นักเรียน/นักศึกษา	124	60 (48.4)	64 (51.6)

ตาราง 12 (ต่อ)

ศาสนา	แม่วัยรุ่นทั้งหมด (คน)	ตั้งใจ	ไม่ตั้งใจ
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
	n = 276	n = 95	n = 181
พุทธ	257	91 (35.4)	166 (64.6)
อิสลาม	3	0 (0)	3 (100.0)
คริสต์	16	4 (25.0)	12 (75.0)

แม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พบว่าร้อยละ 44.2 ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิดวิธีใด ๆ โดยเหตุผลที่ไม่คุมกำเนิดมากที่สุด คือ มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ร้อยละ 47.5 รองลงมาคือไม่รู้จักรวธีการคุมกำเนิด ร้อยละ 28.8 สำหรับแม่วัยรุ่นที่มีการคุมกำเนิด พบว่าคุมกำเนิดด้วยวิธีรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดมากที่สุด ร้อยละ 51.5 รองลงมาคือใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 18.8 (ตาราง 13)

ตาราง 13 การคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2564

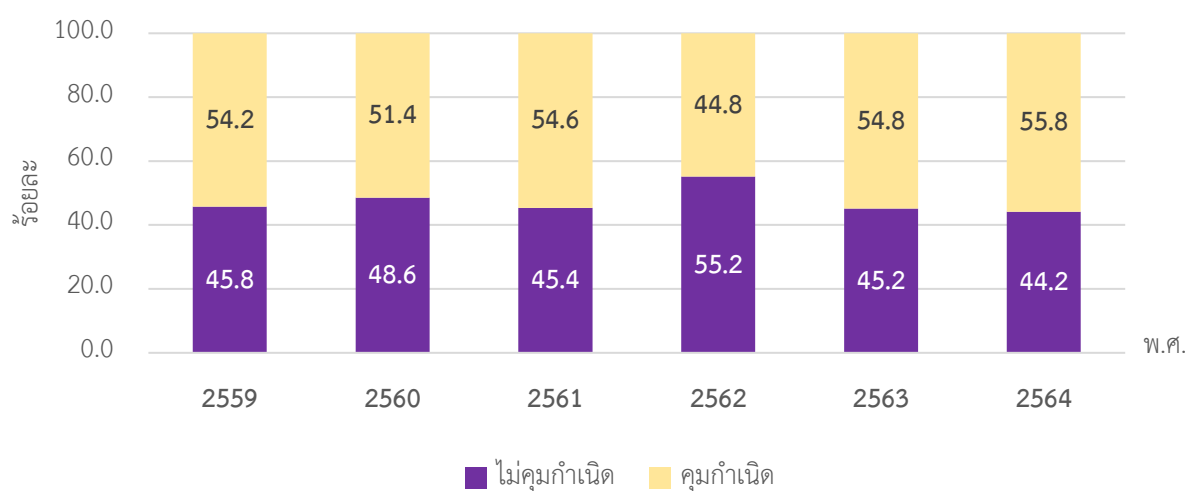
การคุมกำเนิด	จำนวน	ร้อยละ
	n = 181	
คุมกำเนิด : วิธีหลักในการคุมกำเนิด	101	55.8
ยาเม็ดคุมกำเนิด	52	51.5
ถุงยางอนามัย	19	18.8
ยาคุมฉุกเฉิน	17	16.8
ยาฉีดคุมกำเนิด	5	5.0
หลั่งภายนอก	4	4.0
ยาฝังคุมกำเนิด	3	3.0
ถุงยางอนามัยร่วมกับวิธีคุมกำเนิดอื่นๆ	1 ⁽¹⁾	1.0
ไม่คุมกำเนิด : สาเหตุ*	80	44.2
มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ	38	47.5
ไม่รู้จักรวธีคุมกำเนิด	23	28.8
มีเพศสัมพันธ์ในขณะที่มีน้ำมา	8	10.0
เคยคุมกำเนิดแต่มีภาวะแทรกซ้อน/กังวลผลข้างเคียง	7	8.8
ประมาท/ไม่คิดว่าจะตั้งครรภ์	5	6.3
ไม่ระบุวิธี	2	2.5
ถูกบังคับขืนใจ	1	1.3

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

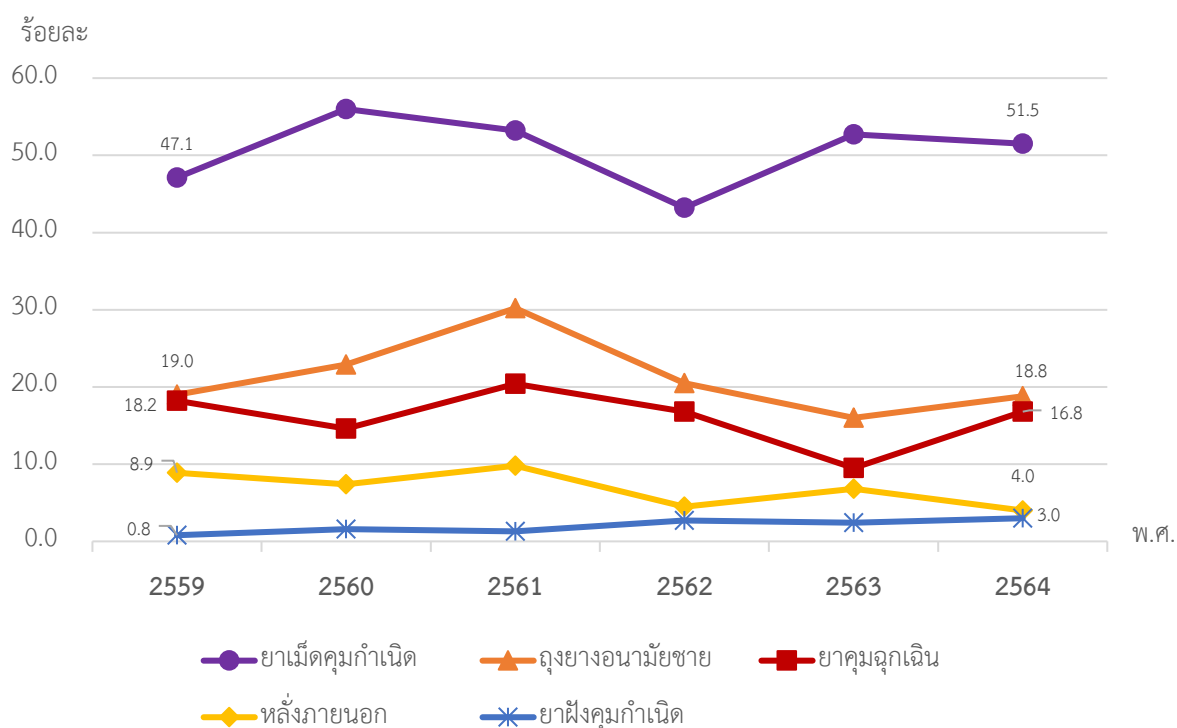
(1) ถุงยางอนามัยร่วมกับวิธีอื่น 1 ราย ไม่ระบุวิธีใช้ร่วม

จากข้อมูลเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2564 พบว่าแม่วัยรุ่นที่ไม่ได้ตั้งใจตั้งครรภ์มีสัดส่วนของการคุมกำเนิดไม่แตกต่างกันมากยกเว้นในปี 2562 ที่สัดส่วนการคุมกำเนิดน้อยกว่าร้อยละ 50 (รูป 5) และยาเม็ดคุมกำเนิดเป็นวิธีที่แม่วัยรุ่นนิยมใช้มากที่สุด (รูป 6) ส่วนสาเหตุที่ไม่ได้คุมกำเนิดคือ มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจมากที่สุด (รูป 7)

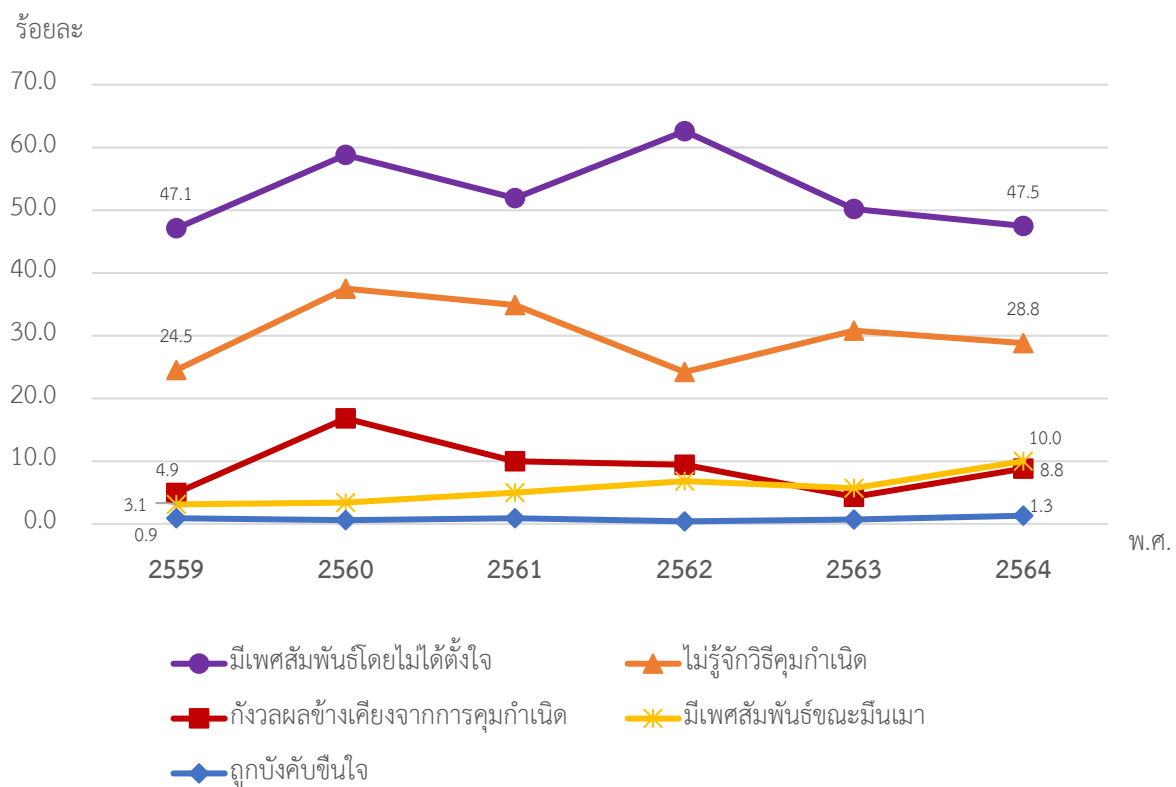
รูป 5 สัดส่วนการคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564

รูป 6 การคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564

รูป 7 สาเหตุที่ไม่คุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ พ.ศ. 2559 - 2564

แม่วัยรุ่นที่มารับบริการทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรก ร้อยละ 90.9 โดยอายุเฉลี่ยเมื่อตั้งครรภ์ครั้งแรก คือ 17 ปี และฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์เฉลี่ย 14 สัปดาห์ โดยแม่วัยรุ่นที่เคยตั้งครรภ์มาแล้ว ร้อยละ 9.1 โดยพบว่าเคยตั้งครรภ์มาแล้วสูงสุด 3 ครั้ง (ตาราง 14)

ตาราง 14 ข้อมูลการตั้งครรภ์และการฝากครรภ์ พ.ศ. 2564

ข้อมูลการตั้งครรภ์และการฝากครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนการตั้งครรภ์ (ครั้ง)	n = 287	
1	261	90.9
≥ 2	26	9.1
2	25	8.7
3	1	0.4
อายุเมื่อตั้งครรภ์ครั้งแรก (ปี)	n = 282	
< 15	16	5.7
13	3	1.1
14	13	4.6
15 - 19	266	94.4
15	27	9.6

ตาราง 14 (ต่อ)

อายุเมื่อตั้งครรภ์ครั้งแรก (ปี)	n = 282	
16	65	23.0
17	52	18.4
18	70	24.8
19	52	18.4
$\bar{X} \pm \text{S.D.}$	17.0 $\pm$ 1.48	
อายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก (สัปดาห์)	n = 277	
≤ 12	130	46.9
> 12	147	53.1
$>12 - 24$	122	44.0
25 - 36	24	8.7
> 36	1	0.4
$\bar{X} \pm \text{S.D.}$	14.53 $\pm$ 6.66	
Min, Max	4, 38	

3.2 การดำเนินชีวิตหลังคลอด

ผู้ดูแลหลักในการเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่คือ แม่วัยรุ่นเอง ร้อยละ 85.5 (ตาราง 15) โดยมีบิดา มารดาของแม่วัยรุ่นเป็นผู้ช่วยในการดูแลบุตร ร้อยละ 48.1 รองลงมาคือ สามีหรือเพื่อนชาย ร้อยละ 45.2 (ตาราง 15)

ตาราง 15 ผู้ที่เป็นหลักและผู้ช่วยดูแลบุตรหลังคลอดของแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

ผู้ดูแลหลักและผู้ช่วยดูแลบุตรหลังคลอด	จำนวน	ร้อยละ
	n = 282	
ผู้ที่เป็นหลักในการเลี้ยงดูบุตร		
ตนเอง	241	85.5
บิดามารดาหรือญาติของตนเอง	21	7.4
บิดามารดาหรือญาติของฝ่ายชาย	15	5.3
สามีหรือเพื่อนชาย	5	1.8
ผู้ที่ช่วยดูแลบุตรหลังคลอด	n = 283	
บิดามารดาของตนเอง	136	48.1
สามีหรือเพื่อนชาย	128	45.2
บิดามารดาของฝ่ายชาย	93	32.9
ญาติพี่น้องของตนเอง	50	17.7
ญาติพี่น้องของฝ่ายชาย	20	7.1
เพื่อน	2	0.7
ตนเอง	74	26.1
อื่น ๆ	1 ⁽¹⁾	0.4

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(1) ไม่ระบุ

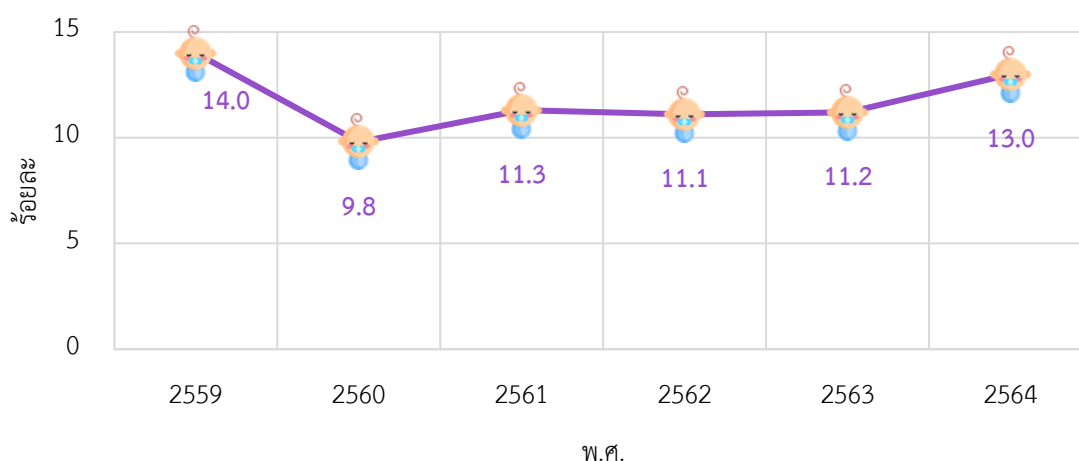
3.3 ข้อมูลสุขภาพของมารดาและทารก

พบแม่วัยรุ่นคลอด ณ อายุครรภ์ต่ำกว่า 37 สัปดาห์ ร้อยละ 9.3 ส่วนใหญ่คลอดปกติทางช่องคลอด ร้อยละ 80.3 และพบทารกน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม ร้อยละ 13.0 (ตาราง 16)

ตาราง 16 ข้อมูลสุขภาพของมารดาและทารก พ.ศ. 2564

ข้อมูลสุขภาพของมารดาและทารก	จำนวน	ร้อยละ
อายุครรภ์ขณะคลอด	n = 280	
< 28 สัปดาห์	3	1.1
28 - 31 สัปดาห์	4	1.4
32 - 36 สัปดาห์	19	6.8
≥ 37 สัปดาห์	254	90.7
วิธีการคลอด	n = 284	
คลอดปกติทางช่องคลอด	228	80.3
ผ่าตัดออกทางหน้าท้อง	48	16.9
ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ	7	2.5
คลอดบนรถ	1	0.4
น้ำหนักทารกแรกเกิด	n = 285	
< 2,500 กรัม	37	13.0
≥ 2,500 กรัม	248	87.0

รูป 8 น้ำหนักทารกแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ 2,500 กรัม พ.ศ. 2559 – 2564

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ในระยะ 6 เดือนหลังคลอด จำแนกตามรายอายุบุตร ส่วนใหญ่แม่วัยรุ่นเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่อย่างเดียวในทุกกลุ่มอายุของบุตร โดยแม่วัยรุ่นที่มีบุตรอายุตั้งแต่ 1 เดือน แต่ไม่เกิน 2 เดือน มีสัดส่วนของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวสูงที่สุด ร้อยละ 85.7 (ตาราง 17)

ตาราง 17 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของแม่วัยรุ่นหลังคลอด พ.ศ. 2564

อายุบุตร (เดือน)	จำนวนบุตรอายุ 1- 6 เดือนทั้งหมด	จำนวนบุตรที่ดื่มนมแม่ อย่างเดียว (ร้อยละ)	จำนวนบุตรที่ไม่ได้ ดื่มนมแม่อย่างเดียว (ร้อยละ)
	n = 227		
1 – 2 เดือน	161	138 (85.7)	23 (14.3)
> 2 – 3 เดือน	29	24 (82.8)	5 (17.2)
> 3 – 4 เดือน	12	11 (91.7)	1 (8.3)
> 4 – 5 เดือน	12	12 (100.0)	0 (0)
> 5 – 6 เดือน	13	12 (92.3)	1 (7.7)
> 6 เดือน	57	45 (78.9)	12 (21.1)

3.4 การคุมกำเนิดและความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตร

แม่วัยรุ่นหลังคลอดบุตรมีการคุมกำเนิดด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ร้อยละ 93.3 โดยใช้ยาฝังคุมกำเนิดมากที่สุด ร้อยละ 67.0 รองลงมาคือยาฉีดคุมกำเนิด ร้อยละ 20.5 สำหรับแม่วัยรุ่นที่ไม่คุมกำเนิดส่วนใหญ่มีเหตุผลเนื่องจากแยกทางกับสามีหรือเพื่อนชาย และกังวลเรื่องผลข้างเคียงของวิธีการคุมกำเนิด ร้อยละ 21.1 (ตาราง 18)

แม่วัยรุ่นหลังคลอดบุตรมีความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ร้อยละ 96.1 และสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรได้ ร้อยละ 98.2 และเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากที่สุด ร้อยละ 92.8 (ตาราง 19)

ตาราง 18 การคุมกำเนิดของแม่วัยรุ่นหลังคลอด พ.ศ. 2564

การคุมกำเนิด	จำนวน	ร้อยละ
	n = 283	
คุมกำเนิด : วิธีการคุมกำเนิด	264	93.3
ยาฝังคุมกำเนิด	177	67.0
ยาฉีดคุมกำเนิด	54	20.5
ยาเม็ดคุมกำเนิด	22	8.3
ถุงยางอนามัย	4	1.5
ห่วงอนามัย	3	1.1
ยาคุมฉุกเฉิน	2	0.8
ใช้ถุงยางอนามัยชายร่วมกับวิธีอื่น ๆ	1	0.4
ทำหมัน	1	0.4
ไม่ได้คุมกำเนิด : สาเหตุ*	19	6.7
แยกทางกับสามี/เพื่อนชาย	4	21.1
กังวลเรื่องผลข้างเคียงของวิธีการคุมกำเนิด	4	21.1
รอตรวจหลังคลอดบุตร	3	15.8
ต้องการมีบุตรอีก	2	10.5
สามี/เพื่อนชาย ไม่ให้คุมกำเนิด	1	5.3
ยังตัดสินใจเลือกวิธีคุมกำเนิดไม่ได้	1	5.3
บิดา/มารดา ไม่ให้คุมกำเนิด	1	5.3
อื่น ๆ	3 ⁽¹⁾	15.8

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(1) รอบริษาสามี/เพื่อนชายก่อน 1 ราย สามีไปทำงานที่อื่นไม่ได้อยู่ด้วยกัน 1 ราย และอยู่ในช่วงหลังคลอด 1 ราย

ตาราง 19 ความมั่นใจและความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง พ.ศ. 2564

ความมั่นใจ และความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร	จำนวน	ร้อยละ
ความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง	n = 280	
มั่นใจ	269	96.1
ไม่มั่นใจ	7	2.5
ไม่ได้เลี้ยงลูกเอง	4	1.4
ความสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตร	n = 283	
สามารถปฏิบัติได้ : ด้านที่ปฏิบัติได้ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่*	278	98.2
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	258	92.8
การสังเกตอาการผิดปกติของบุตร	216	77.7
การพาไปรับวัคซีนตามนัด	186	66.9
การส่งเสริมพัฒนาการ	218	78.4
ไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่	1	0.4
ไม่ได้เลี้ยงลูกเอง	4	1.4

หมายเหตุ: *ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของแม่วัยรุ่น

แม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการตรวจหลังคลอดทั้งหมดที่ยินยอมตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ จำนวน 287 ราย มีอายุเฉลี่ย 17.5 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.0 และมีสถานภาพสมรสคู่ (ปัจจุบันอยู่กันด้วยกัน) ร้อยละ 90.1 โดยร้อยละ 85.9 เป็นการอยู่ด้วยกันแบบไม่ได้จดทะเบียนสมรส

สถานการศึกษาและอาชีพของแม่วัยรุ่น พบว่า ก่อนตั้งครรภ์มีสถานะเป็นนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 56.1 แม่วัยรุ่นที่เรียนในระบบการศึกษา หยุดเรียนหรือลาออก ร้อยละ 35.6 และหลังจากคลอดบุตร ส่วนใหญ่อยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 52.6 และกลับมาเรียนในสถานศึกษาเดิมเพียง ร้อยละ 20.3 ส่วนแม่วัยรุ่นกลุ่มที่ก่อนตั้งครรภ์ที่ไม่ได้เรียนพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ มากที่สุด ร้อยละ 44.4 รองลงมาคือ รับจ้างรายวัน ร้อยละ 25.4 ในขณะที่ตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 57.9 แม่วัยรุ่นส่วนใหญ่มีรายได้ ร้อยละ 73.6 สำหรับกลุ่มที่มีรายได้นั้นเป็นรายได้จากสามีหรือเพื่อนชาย ร้อยละ 54.4 รองลงมาเป็นรายได้จากการทำงาน ร้อยละ 30.6

ข้อมูลแม่วัยรุ่นกับครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สัมพันธภาพในครอบครัวของแม่วัยรุ่น พบว่า ส่วนใหญ่รู้สึกว่าอบอุ่นในครอบครัว ร้อยละ 89.1 โดยมีบิดาและมารดาอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 58.5 ส่วนแม่วัยรุ่นปัจจุบันยังใช้ชีวิตร่วมกันกับสามีหรือเพื่อนชาย ร้อยละ 98.3 โดยสามีหรือเพื่อนชายเป็นวัยรุ่นและเยาวชนต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 83.1 มีประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ และปัจจุบันยังคงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่อยู่ ร้อยละ 51.4 และ 59.1 ตามลำดับ ส่วนแม่วัยรุ่นเองพบว่าส่วนใหญ่ ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 62.5 และ 93.3 ตามลำดับแม่วัยรุ่นมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่มีประวัติการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 82.3 และบุคคลที่แม่วัยรุ่นปรึกษาเมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ คือบิดามารดาของตนเอง ร้อยละ 53.7 และบุคคลที่ให้การดูแลในขณะที่แม่วัยรุ่นตั้งครรภ์มากที่สุดเป็นสามีหรือเพื่อนชาย ร้อยละ 67.6

ประวัติการตั้งครรภ์

แม่วัยรุ่น ร้อยละ 65.6 ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ครั้งนี้ และทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ แม่วัยรุ่นที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และที่ไม่ใช่นักเรียน นักศึกษา ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ครั้งนี้สูงกว่าถึงร้อยละ 50 แม่วัยรุ่นที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มีความตั้งใจในการตั้งครรภ์ร้อยละ 35.4 และ 25.0 ตามลำดับ แม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ไม่มีการคุมกำเนิด ร้อยละ 44.2 เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ร้อยละ 47.5 และไม่รู้จักรีวิธีคุมกำเนิดร้อยละ 28.8 ส่วนแม่วัยรุ่นที่คุมกำเนิด ส่วนใหญ่เป็นการคุมกำเนิดด้วยวิธีชั่วคราว ร้อยละ 97.1 ส่วนยาฝังคุมกำเนิด มีเพียง ร้อยละ 3.0 ส่วนข้อมูลการตั้งครรภ์และการฝากครรภ์ พบว่าการตั้งครรภ์ครั้งนี้เป็นการตั้งครรภ์ซ้ำ ร้อยละ 9.1 โดยมีอายุเฉลี่ยเมื่อตั้งครรภ์ครั้งแรกเท่ากับ 17 ปี และฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์เฉลี่ย 14 สัปดาห์

ในด้านข้อมูลการดำเนินชีวิตของแม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการหลังคลอด พบว่าก่อนตั้งครรภ์และหลังคลอดอาศัยอยู่กับบิดามารดามากที่สุด ร้อยละ 43.5 และ ร้อยละ 36.8 ตามลำดับ โดยหลังคลอดบุตร แม่วัยรุ่นเป็นผู้ดูแลหลักในการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 85.5 โดยมีบิดามารดาของแม่วัยรุ่นเองเป็นผู้ช่วยดูแลบุตร ร้อยละ 48.1 รองลงมาเป็นสามีหรือเพื่อนชาย ร้อยละ 45.2 แม่วัยรุ่นหลังคลอดมีการคุมกำเนิด ร้อยละ 93.3 โดยส่วนใหญ่เป็นยาฝังคุมกำเนิด ร้อยละ 67.0 และยาฉีดคุมกำเนิด ร้อยละ 20.5 ส่วนในกลุ่มที่ตัดสินใจไม่คุมกำเนิด ร้อยละ 6.7 เหตุผลเนื่องจากแยกทางกับสามีหรือเพื่อนชายและกังวลเรื่องผลข้างเคียงของวิธีการคุมกำเนิด ร้อยละ 21.1 และรอตรวจหลังคลอดบุตร ร้อยละ 15.8

ข้อมูลการคลอดและสุขภาพของทารก อายุครรภ์ขณะคลอด 37 สัปดาห์ขึ้นไป ร้อยละ 90.7 โดยคลอดปกติทางช่องคลอด ร้อยละ 80.3 น้ำหนักทารกแรกเกิดมากกว่า 2,500 กรัม ขึ้นไป ร้อยละ 87.0 สำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว พบว่า ร้อยละ 92.3 แม่วัยรุ่นเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตลอดระยะเวลา 6 เดือน แม่วัยรุ่นมีความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ร้อยละ 96.1 โดยแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ในด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสังเกตอาการผิดปกติของบุตร การพาไปรับวัคซีนตามนัด และการส่งเสริมพัฒนาการได้

อภิปรายผล

จากการเฝ้าระวังแม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการตรวจหลังคลอดที่ก่อนตั้งครรภ์มีสถานะเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ในระบบการศึกษาปกติ พบว่าเมื่อตั้งครรภ์แล้วแม่วัยรุ่นหยุดเรียนหรือลาออกมากที่สุด ร้อยละ 35.6 ส่วนแม่วัยรุ่นที่ยังเรียนในสถานศึกษาเดิมมีร้อยละ 33.3 และแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์เรียนนอกระบบการศึกษาปกติ พบว่า เมื่อตั้งครรภ์แล้วแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ยังคงเรียนต่อสถานศึกษาเดิม ร้อยละ 92.3 โดยข้อมูลการได้กลับเข้าเรียนต่อในสถานศึกษาเดิมของแม่วัยรุ่น มีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 13.7 ใน พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 33.3 ใน พ.ศ. 2564 แต่อย่างไรก็ตามอาจมีแม่วัยรุ่นในระบบการศึกษาอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้เรียนต่อในระบบ แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ตลอดจน ค่านิยม และวัฒนธรรมอาจส่งผลต่อ การตัดสินใจ ในการเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาเดิม ภายหลังจากการคลอดบุตรแม่วัยรุ่นที่เรียนในระบบการศึกษาปกติกลับมาเรียนสถานศึกษาเดิม เพียงร้อยละ 20.3 ส่วนมากอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 52.6 ส่วนแม่วัยรุ่นก่อนตั้งครรภ์ที่ไม่ใช่ นักเรียน นักศึกษา พบว่า ก่อนตั้งครรภ์ไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ สำหรับสามีหรือเพื่อนชายของแม่วัยรุ่น ส่วนมากเป็นรุ่นราวคราวเดียวกับแม่วัยรุ่น คือเป็นวัยรุ่นและเยาวชนอายุ ต่ำกว่า 25 ปี และปัจจุบันยังอยู่ด้วยกันหรือใช้ชีวิตร่วมกัน โดยประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน นอกจากนี้ บุคคลใกล้ชิดของแม่วัยรุ่นเอง ได้แก่ เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกับแม่วัยรุ่นก็มีประวัติตั้งครรภ์เมื่ออายุต่ำกว่า 20 ปี สูงเช่นเดียวกัน

ในด้านการคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์ ในกลุ่มแม่วัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจตั้งครรภ์ครั้งนี้ และก่อนตั้งครรภ์ไม่ได้คุมกำเนิดนั้น เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ รองลงมาคือไม่รู้จักริธีคุมกำเนิด ส่วนแม่วัยรุ่นที่ก่อนตั้งครรภ์คุมกำเนิด ใช้วิธีคุมกำเนิดแบบชั่วคราวร้อยละ 97.1 ซึ่งวิธีที่ใช้มากที่สุดคือยาเม็ดคุมกำเนิด ถุงยางอนามัย และยาคุมฉุกเฉิน ตามลำดับ จากข้อมูลการเฝ้าระวังที่ผ่านมา สาเหตุการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ทำให้ไม่ได้เตรียมพร้อมในการคุมกำเนิด รวมทั้งการขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิด ดังนั้น การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แม่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ครั้งนี้เป็นการตั้งครรภ์ซ้ำ ร้อยละ 9.1 ซึ่งจากข้อมูลการตั้งครรภ์ซ้ำใน 3 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการเข้าถึงบริการวางแผนครอบครัวที่สูงขึ้น การได้รับการคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวรเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นวิธีที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสูงกว่าการคุมกำเนิดแบบชั่วคราว ซึ่งราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกาแนะนำให้ใช้วิธีคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวร ได้แก่ ห่วงอนามัย หรือยาฝังคุมกำเนิด เนื่องจากมีประสิทธิภาพสูงในการคุมกำเนิด และสามารถกลับสู่ภาวะเจริญพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วภายหลังหยุดใช้ (คณะอนุกรมเวชศาสตร์การเจริญพันธุ์, พ.ศ. 2556) และจากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง Long-acting reversible contraception in adolescents : a systematic review and meta-analysis การใช้วิธีคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวรในวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 25 ปี มีการใช้วิธีคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวรสูงถึงร้อยละ 84 โดยอัตราการใช้การคุมกำเนิดอย่างต่อเนื่อง 12 เดือน และไม่พบผลข้างเคียงในการใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยวิธีดังกล่าว (Justin T Diedrich, David A Klein, Jeffrey F Peipert)

ผู้ดูแลหลักในการเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่คือตัวแม่วัยรุ่นเองซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลข้างต้นที่ว่าหลังคลอด แม่วัยรุ่นไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ และอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงลูกมากขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเฝ้าระวังฯ ที่ผ่านมาที่อยู่ บ้านเลี้ยงลูกมีแนวโน้มสูงขึ้น การเลี้ยงบุตรด้วยตนเองและสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการ เลี้ยงบุตรได้ในทุกด้าน ได้แก่ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การพาไปรับวัคซีน การสังเกตอาการผิดปกติของบุตร และ การส่งเสริมพัฒนาการ ส่วนการคุมกำเนิดหลังคลอด แม่วัยรุ่นส่วนมากเลือกที่จะคุมกำเนิดหลังจากคลอดแล้วโดย ใช้ยาฝังคุมกำเนิดมากที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวรที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถคุมกำเนิดได้ใน ระยะเวลา 3 ปี และ 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากนโยบายการให้วัยรุ่นอายุน้อยกว่า 20 ปีสามารถเข้ารับบริการ คุมกำเนิดด้วยวิธีกึ่งถาวรได้ฟรี รวมทั้งการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้ วัยรุ่นได้เข้าถึงสิทธิ จึงทำให้ในกลุ่มแม่วัยรุ่นหลังคลอด ร้อยละ 55.2 เข้าถึงบริการคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวร โดยได้รับ บริการฝังยาคุมกำเนิด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตตั้งแต่เด็กเข้าสู่วัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นมีความรู้และมีพฤติกรรมทางเพศที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถจัดการรับมือกับปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรเร่งรัดผลักดันการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกแห่งในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์หรือแม่วัยรุ่นให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องออกจากระบบการศึกษา รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ไปยังสถานศึกษาทุกแห่ง
3. สถานบริการทุกแห่งควรจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาหลังคลอด/หลังแท้ง เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำและการดูแลสุขภาพของมารดาและทารกหลังคลอด
4. การส่งเสริมการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดโดยเฉพาะวิธีการคุมกำเนิดชนิดกึ่งถาวรในวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อม
5. ควรสนับสนุนการเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม การสร้างอาชีพแก่กลุ่มแม่วัยรุ่นเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดูแลบุตรและตนเองอย่างมีคุณภาพ
6. สถานพยาบาลทุกระดับควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดบริการอนามัยการเจริญพันธุ์สำหรับวัยรุ่นให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง
7. สถานบริการควรมีการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการให้คำปรึกษาหรือการให้บริการคุมกำเนิดแก่วัยรุ่นอย่างเหมาะสม เช่น การใช้เทคโนโลยีด้านการนัดหมายบริการ หรือการให้คำปรึกษาออนไลน์ เป็นต้น
8. ควรสนับสนุนเรื่องเพศคุยได้ในครอบครัว เพื่อให้พ่อแม่และผู้ปกครองมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศ และสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับวัยรุ่นได้

เอกสารอ้างอิง

- (1) ศรีเพ็ญ ตันติเวสส ทรงยศ พิลาสันต์ อินทิรา ยมาภัย ยศ ตีระวัฒนานนท์ ชลัญธร โยธาสุมุท อภิญา มัตเดช และณัฐจรัส เองมหัสสกุล; โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสาธารณสุข. บทนำ สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 2556.
- (2) สถิติสาธารณสุข
- (3) บุญฤทธิ์ สุจริตน์. การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบายแนวทางการดำเนินงานและติดตามประเมินผล. พิมพ์ครั้งที่ 2 นนทบุรี. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2557.
- (4) World Health Organization (World Health Organization [internet]. 2018 [cited 2018 Jan10] Availble from <https://apps.who.int/iris/browse>
- (5) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. ขนาดและแนวโน้มการตั้งครรภ์/การคลอดในวัยรุ่น. แม่วัยใสความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. 2557
- (6) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. ผลกระทบการตั้งครรภ์วัยรุ่นในมิติต่าง ๆ. แม่วัยใสความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. 2557.
- (7) Justin T Diedrich, David A Klein, Jeffrey F Peipert. Long-acting reversible contraception in adolescents : a systematic review and meta-analysis [internet]. 2021 [cited 2021 Feb 11] Availble from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28038902/>

ส่วนที่ 3

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น ณ จุดตรวจหลังคลอดหรือมารับบริการหลังคลอด Teenage Pregnancy Surveillance

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครแม่วัยรุ่นที่มารับบริการตรวจหลังคลอด (ในที่นี้ใช้คำว่า “อาสาสมัคร”) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม จะนำไปประกอบการจัดทำแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น
2. ก่อนทำการตอบแบบสอบถาม เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลโปรดชี้แจงให้อาสาสมัครเข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั้งหมดจะถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอเป็นภาพรวมของผลการศึกษาเท่านั้น การยินยอมหรือไม่ยินยอมตอบแบบสอบถาม จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแผนการรักษาของแพทย์แต่อย่างใด
3. ทำการเก็บข้อมูลเฉพาะผู้ที่ยินยอม
4. เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยกับอาสาสมัครก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล แนะนำความเป็นมาของโครงการ ประโยชน์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การเก็บรักษาความลับ และมีอิสระในการตอบ ในระหว่างการตอบแบบสอบถามคำถามใดที่ไม่ยินดีตอบสามารถข้ามไปได้
5. ในระหว่างการตอบแบบสอบถาม อาสาสมัครสามารถสอบถามประเด็นข้อสงสัยเกี่ยวกับคำถามได้ และอนุญาตให้ยุติการตอบได้เมื่อไม่ต้องการตอบคำถามต่อไป
6. โปรดตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกข้อก่อนกดบันทึกข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูล

1. หมายเลขแบบสอบถาม.....วันที่มารับบริการ.....
2. ชื่อหน่วยงานที่เก็บข้อมูล.....
อำเภอ..... จังหวัด.....
3. ชื่อ-สกุล เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูล.....
ตำแหน่ง.....เบอร์โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของแม่วัยรุ่น บุคคลในครอบครัว ข้อมูลก่อนการตั้งครรภ์ การดูแลระหว่างตั้งครรภ์และคลอด

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของแม่วัยรุ่น

1. อายุของท่าน.....ปี (อายุเต็ม ณ วันที่คลอด)

2. สัญชาติ

() 1. ไทย

() 2. ลาว

() 3. เมียนมาร์

() 4. กัมพูชา

() 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 6. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

3. ศาสนา

() 1. พุทธ

() 2. คริสต์

() 3. อิสลาม

() 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

4. สถานภาพสมรส

() 1. โสด

() 2. คู่

() 2.1 จดทะเบียนสมรส

() 2.2 ไม่ได้จดทะเบียนสมรส

() 3. หย่า/เลิกกัน

() 4. หม้าย

() 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

5. อาชีพของท่านก่อนตั้งครรภ์ (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

*ถ้าตอบข้อ 1-2 ให้ทำต่อข้อ 6

() 1. นักเรียน/นักศึกษา โปรดระบุระดับการศึกษา.....

** (1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. ปวช.

5. ปวส. 6. อุดมศึกษา (กำลังศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรี))

() 2. เรียนนอกระบบการศึกษาปกติ

*ถ้าตอบข้อ 3-11 ให้ข้ามไปตอบข้อ 7

() 3. ไม่ได้ประกอบอาชีพ

() 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว

() 5. รับจ้างรายวัน

() 6. เกษตรกร

() 7. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ

() 8. ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน)

() 9. ว่างาน (อยู่ระหว่างหางาน)

() 10. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 11. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

6. สถานะการศึกษาของท่านในขณะที่ตั้งครรภ์

- ☐ 1. ยังเรียนในสถานศึกษาเดิม
- ☐ 2. ย้ายสถานศึกษาเนื่องจาก.....
- ☐ 3. เรียนนอกระบบการศึกษาปกติ
- ☐ 4. พักการศึกษาชั่วคราว (ยังกลับไปศึกษาต่อที่เดิม)
- ☐ 5. หยุดเรียน/ ลาออก
- ☐ 6. จบการศึกษา (ไม่ศึกษาต่อแล้ว)
- ☐ 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ 8. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

7. อาชีพของท่านในปัจจุบัน (หลังคลอด)

- ☐ 1. นักเรียน/นักศึกษา
- ☐ 2. ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ☐ 3. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ☐ 4. รับจ้างรายวัน
- ☐ 5. เกษตรกร
- ☐ 6. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ
- ☐ 7. ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน)
- ☐ 8.ว่างงาน (อยู่ระหว่างหางาน)
- ☐ 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ 10. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

8. รายได้ต่อเดือนของท่าน

- ☐ 1. มี ระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ 1.1 จากการทำงาน จำนวน.....บาท/เดือน
 - ☐ 1.2 จากพ่อแม่/ผู้ปกครองของตนเอง จำนวน.....บาท/เดือน
 - ☐ 1.3 จากสามี/เพื่อนชาย จำนวน.....บาท/เดือน
 - ☐ 1.4 อื่นๆ โปรดระบุแหล่งที่มา.....จำนวน.....บาท/เดือน
- ☐ 2. ไม่มี
- ☐ 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2.2 ข้อมูลพื้นฐานของบุคคลในครอบครัว

9. ลักษณะการอยู่อาศัยของท่านก่อนตั้งครรภ์

- ☐ 1. อยู่กับบิดาและมารดา
- ☐ 2. อยู่กับบิดา
- ☐ 3. อยู่กับมารดา
- ☐ 4. อยู่กับญาติพี่น้อง
- ☐ 5. อยู่กับเพื่อน
- ☐ 6. อยู่กับคู่รัก/สามี
- ☐ 7. อยู่กับครอบครัวคู่รัก/สามี
- ☐ 8. อยู่ตามลำพัง
- ☐ 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 10. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

10. ลักษณะการอยู่อาศัยของท่านในปัจจุบัน

() 1. อยู่กับบิดาและมารดา

() 2. อยู่กับบิดา

() 3. อยู่กับมารดา

() 4. อยู่กับญาติพี่น้อง

() 5. อยู่กับเพื่อน

() 6. อยู่กับคู่รัก/สามี

() 7. อยู่กับครอบครัวคู่รัก/สามี

() 8. อยู่ตามลำพัง

() 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 10. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

11. ความสัมพันธ์ของบิดามารดาของท่านในปัจจุบัน

() 1. บิดามารดาอยู่ร่วมกัน

() 2. บิดามารดาแยกกันอยู่

() 3. หย่าร้าง

() 4. บิดาเสียชีวิต

() 5. มารดาเสียชีวิต

() 6. บิดาและมารดาเสียชีวิต

() 7. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

12. ความอบอุ่นในครอบครัว

() 1. อบอุ่น

() 2. ไม่อบอุ่น

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

13. อายุของมารดา

1. ปัจจุบันมารดาของท่านอายุเท่าใด

() 1.1 อายุ ปี (ปีเต็ม)

() 1.2 ไม่ทราบ

() 1.3 ไม่ยินดีให้ข้อมูล

2. มารดาของท่านมีบุตรคนแรกเมื่ออายุเท่าใด

() 2.1 อายุ ปี (ปีเต็ม)

() 2.2 ไม่ทราบ

() 2.3 ไม่ยินดีให้ข้อมูล

14. อายุของสามีหรือเพื่อนชาย (พ่อของเด็ก)

() 1. อายุ ปี (ปีเต็ม)

() 2. ไม่ทราบ

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

15. ความสัมพันธ์ในปัจจุบันกับสามี/เพื่อนชาย (พ่อของเด็ก)

() 1. อยู่ด้วยกัน (ใช้ชีวิตร่วมกัน)

() 2. แยกทางกัน

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

16. อาชีพหลักในปัจจุบันของสามีหรือเพื่อนชาย (พ่อของเด็ก)

() 1. นักเรียน/นักศึกษา โปรตระดับการศึกษา.....

** (1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. ปวช.
5. ปวส. 6. อุดมศึกษา (กำลังศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรี))

() 2. เรียนนอกระบบการศึกษาปกติ

() 3. ไม่ได้ประกอบอาชีพ

() 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว

() 5. รับจ้างรายวัน

() 6. เกษตรกร

() 7. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ

() 8. ลูกจ้าง (พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน)

() 9. ว่างาน (อยู่ระหว่างหางาน)

() 10. อื่น ๆ โปรตระดับ.....

() 11. ไม่ทราบ

() 12. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

17. รายได้ต่อเดือนของสามีหรือเพื่อนชาย (พ่อของเด็ก)

() 1. มี ประมาณ..... บาท/เดือน

() 2. ไม่มี

() 3. ไม่ทราบ

() 4. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2.3 ข้อมูลก่อนการตั้งครรภ์

18. การตั้งครรภ์ครั้งนี้ ท่านตั้งใจให้เกิดขึ้นหรือไม่

() 1. ตั้งใจ (ข้ามไปทำข้อ 20)

() 2. ไม่ตั้งใจ

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

19. ในระยะ 1 ปี ก่อนตั้งครรภ์ครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดใดๆ หรือไม่

() 1. ไม่ได้คุมกำเนิด เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1.1 ไม่รู้จักวิธีคุมกำเนิด

() 1.2 มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ

() 1.3 ถูกบังคับขืนใจ

() 1.4 เคยคุมกำเนิดแต่มีภาวะแทรกซ้อน

() 1.5 มีเพศสัมพันธ์ในขณะที่มีเมิน

() 1.6 อื่น ๆ โปรตระดับ.....

() 2. คุมกำเนิดด้วยวิธี (ตอบวิธีหลักเพียง 1 ข้อ)

() 2.1 ถุงยางอนามัย

() 2.2 ยาเม็ดคุมกำเนิด

() 2.3 ยาฉีดคุมกำเนิด

() 2.4 ยาคุมฉุกเฉิน

() 2.5 ห่วงอนามัย

() 2.6 ยาฝังคุมกำเนิด

() 2.7 นีบระยะปลอดภัย

() 2.8 หลังภายนอก

() 2.9 ใช้ถุงยางอนามัยร่วมกับวิธีคุมกำเนิดชั่วคราวหรือกึ่งถาวรชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ยาเม็ดคุมกำเนิด, ยาฉีดคุมกำเนิด, ห่วงอนามัย และยาฝังคุมกำเนิด

() 2.10 อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

20. ก่อนการตั้งครรภ์ท่านเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่

- () 1. ไม่เคยดื่ม
- () 2. เคยดื่มและเลิกมาแล้วไม่เกิน 1 ปี
- () 3. เคยดื่มและเลิกมาแล้วมากกว่า 1 ปี
- () 4. เคยดื่มและปัจจุบันยังดื่มอยู่
- () 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

21. ก่อนการตั้งครรภ์ท่านสูบบุหรี่หรือไม่

- () 1. ไม่เคยสูบ
- () 2. เคยสูบและเลิกมาแล้วไม่เกิน 1 ปี
- () 3. เคยสูบและเลิกมาแล้วมากกว่า 1 ปี
- () 4. เคยสูบและปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่
- () 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

22. สามีหรือเพื่อนชายของท่านดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่

- () 1. ไม่เคยดื่ม
- () 2. เคยดื่มและเลิกมาแล้วไม่เกิน 1 ปี
- () 3. เคยดื่มและเลิกมาแล้วมากกว่า 1 ปี
- () 4. เคยดื่มและปัจจุบันยังดื่มอยู่
- () 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

23. สามีหรือเพื่อนชายของท่านสูบบุหรี่หรือไม่

- () 1. ไม่เคยสูบ
- () 2. เคยสูบและเลิกมาแล้วไม่เกิน 1 ปี
- () 3. เคยสูบและเลิกมาแล้วมากกว่า 1 ปี
- () 4. เคยสูบและปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่
- () 5. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

24. ท่านมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่เคยตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี หรือไม่

- () 1. มี
- () 2. ไม่มี
- () 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

25. ท่านมีญาติพี่น้องที่เคยตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี หรือไม่

- () 1. มี
- () 2. ไม่มี
- () 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2.4 การดูแลระหว่างตั้งครรภ์และคลอด

26. ตั้งครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุ ปี (ปีเต็ม)
27. จำนวนการตั้งครรภ์ รวมการตั้งครรภ์ครั้งนี้ ครั้ง
28. จำนวนการคลอด ครั้ง (รวมการคลอดครั้งนี้ด้วย)
29. จำนวนการแท้ง ครั้ง
30. จำนวนบุตรมีชีวิตที่เกิดจากตนเอง คน
31. บุตรคนสุดท้ายอายุ เดือน
32. ฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์ สัปดาห์ (ครรภ์ล่าสุด)
33. เมื่อท่านทราบว่าตั้งครรภ์ ท่านบอกใครเป็นคนแรก

- () 1. ไม่บอกใคร
- () 2. บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง ของตนเอง
- () 3. บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง ของสามี/เพื่อนชาย
- () 4. สามี/เพื่อนชาย
- () 5. เพื่อน
- () 6. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/เจ้าหน้าที่คลินิกวัยรุ่น
- () 7. ครูอาจารย์
- () 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- () 9. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

34. เมื่อท่านทราบว่าตั้งครรภ์ ท่านปรึกษาใครบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ไม่ปรึกษาใคร
- () 2. บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง ของตนเอง
- () 3. บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง ของสามี/เพื่อนชาย
- () 4. สามี/เพื่อนชาย
- () 5. เพื่อน
- () 6. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/เจ้าหน้าที่คลินิกวัยรุ่น
- () 7. ครูอาจารย์
- () 8. สายด่วนสุขภาพ
- () 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- () 10. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

35. ผู้ที่ให้การดูแลท่านในขณะตั้งครรภ์ครั้งนี้ นอกเหนือจากบุคลากรทางสาธารณสุขที่ให้การดูแลเรื่องการฝากครรภ์และการคลอด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ไม่มี
- () 2. สามี/เพื่อนชาย
- () 3. บิดามารดา ของตนเอง
- () 4. บิดามารดา ฝ่ายชาย
- () 5.ญาติพี่น้องของตนเอง
- () 6. ญาติพี่น้อง ฝ่ายชาย
- () 7. เพื่อน
- () 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

() 9. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการคลอด และการดำเนินชีวิตหลังคลอด

ส่วนที่ 3.1 ข้อมูลมารดาและบุตร (คำถามข้อ 36 - 43 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ลงข้อมูลเท่านั้น โดยการซักถามและใช้ข้อมูลประกอบจากแฟ้มประวัติของผู้ป่วย)

36. ท่านคลอดที่ไหน โปรดระบุโรงพยาบาล.....จังหวัด.....

37. คลอดวันที่.....

38. อายุครรภ์ขณะที่คลอด..... สัปดาห์

39. วิธีการคลอด (วิธีสุดท้ายที่ทำคลอดสำเร็จ)

- () 1. คลอดปกติทางช่องคลอด
- () 2. ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ
- () 3. ผ่าตัดออกทางหน้าท้อง
- () 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

40. น้ำหนักทารกแรกเกิด..... กรัม

41. น้ำหนักบุตรในปัจจุบัน..... กรัม

42. ภาวะสุขภาพของบุตรในปัจจุบัน

- () 1. แข็งแรงสมบูรณ์
- () 2. ผิดปกติ โปรดระบุ.....
- () 3. ไม่มีข้อมูล

43. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (ตั้งแต่คลอดจนถึงวันที่มารับบริการหลังคลอด)

* กรณีการมารับบริการครั้งนี้ เกิน 6 เดือน นับจากวันคลอดบุตร ให้ระบุการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง 6 เดือน แรกหลังจากคลอดบุตร

- () 1. ใช่
- () 2. ไม่ใช่ เนื่องจาก.....
- () 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ส่วนที่ 3.2 การดำเนินชีวิตหลังคลอด

44. ผู้ที่เป็นหลักในการเลี้ยงดูบุตรคือใคร

- () 1. ตัวเอง
- () 2.สามี/เพื่อนชาย
- () 3. บิดา มารดาหรือญาติของตนเอง
- () 4. บิดา มารดาหรือญาติของฝ่ายชาย
- () 5. ยกให้ผู้อื่น (ข้ามไปตอบข้อ 46)
- () 6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- () 7. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

45. นอกจากผู้เลี้ยงดูหลักในข้อ 44 แล้ว มีใครเป็นผู้ช่วยเหลือดูแลบุตรอีกบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ตัวเอง
- () 2. บิดาและมารดาของตนเอง
- () 3. บิดาและมารดาของฝ่ายชาย
- () 4. ญาติพี่น้องตนเอง
- () 5. ญาติพี่น้อง ฝ่ายชาย
- () 6. เพื่อน
- () 7. คู่รัก/สามี
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....
- () 9. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

46. การดำเนินชีวิตของท่านหลังคลอดบุตรเป็นอย่างไร (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- ☐ 1. กลับไปเรียนในสถานศึกษาเดิม
- ☐ 2. ย้ายไปเรียนสถานศึกษาอื่น เนื่องจาก.....
- ☐ 3. เรียนนอกกระบวนการศึกษาปกติ
- ☐ 4. อยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร
- ☐ 5. ทำงาน (โปรดระบุประเภทงาน).....
- ☐ 6. อื่น ๆ โปรดระบุ
- ☐ 7. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

47. ปัจจุบันท่านคุมกำเนิดด้วยวิธีใด ตั้งแต่คลอดจนถึงวันที่มาโรงพยาบาลในวันนี้

- ☐ 1. ไม่คุมกำเนิด เนื่องจาก (โปรดระบุ) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ 1.1 ต้องการมีบุตรอีก
 - ☐ 1.2 บิดา/มารดาไม่ให้คุมกำเนิด
 - ☐ 1.3สามี/เพื่อนชายไม่ให้คุมกำเนิด
 - ☐ 1.4 กังวลเรื่องผลข้างเคียงของวิธีคุมกำเนิด
 - ☐ 1.5 แยกทางกับสามี/เพื่อนชาย
 - ☐ 1.6 อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ 2. ได้คุมกำเนิดด้วยวิธีใด ต่อไปนี้ (ตอบวิธีหลักเพียง 1 ข้อ)
 - ☐ 2.1 ถุงยางอนามัย
 - ☐ 2.2 ยาเม็ดคุมกำเนิด
 - ☐ 2.3 ยาฉีดคุมกำเนิด
 - ☐ 2.4 ยาคุมฉุกเฉิน
 - ☐ 2.5 ห่วงอนามัย
 - ☐ 2.6 ยาฝังคุมกำเนิด
 - ☐ 2.7 นักระยะปลอดภัย
 - ☐ 2.8 หลังภายนอก
 - ☐ 2.9 ใช้ถุงยางอนามัย ร่วมกับวิธีคุมกำเนิดชั่วคราวหรือกึ่งถาวรชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ยาเม็ดคุมกำเนิด, ยาฉีดคุมกำเนิด, ห่วงอนามัย และยาฝังคุมกำเนิด
 - ☐ 2.10 อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

48. ท่านสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรได้หรือไม่

- ☐ 1. ได้ ในเรื่องใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ 1.1 การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่
 - ☐ 1.2 การส่งเสริมพัฒนาการ
 - ☐ 1.3 การสังเกตอาการผิดปกติของบุตร
 - ☐ 1.4 การพาไปรับวัคซีนตามนัด
- ☐ 2. ไม่ได้ เนื่องจาก.....
- ☐ 3. ไม่ได้เลี้ยงดูเอง
- ☐ 4. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

49. ท่านมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองหรือไม่

() 1. มั่นใจ

() 2. ไม่มั่นใจ เนื่องจาก.....

() 3. ไม่ยินดีให้ข้อมูล

รายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2564

TEENAGE PREGNANCY SURVEILLANCE
REPORT, THAILAND 2021

จัดทำโดย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อาคาร 2 ชั้น 3 เลขที่ 88/22 ม.4 ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง
จ.นนทบุรี 11000 โทร 0 2590 4167
เว็บไซต์ : rh.anamai.moph.go.th

